

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

Fakulta financí a účetnictví

Katedra bankovníctví a pojišťovnictví

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2019

Bc. Radka Bouzková

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

Fakulta financí a účetnictví

Katedra bankovníctví a pojišťovnictví

Studijní obor: Finance



Vývoj neživotního pojištění na českém pojistném trhu

Autor diplomové práce:

Bc. Radka Bouzková

Vedoucí diplomové práce:

prof. Ing. Eva Ducháčková, CSc.

Rok obhajoby:

2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Vývoj neživotního pojištění na českém pojistném trhu“ vypracovala samostatně a veškerou použitou literaturu a další prameny jsem řádně označila a uvedla v přiloženém seznamu.

V Praze dne 17. ledna 2019

.....
Radka Bouzková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat své vedoucí diplomové práce paní prof. Ing. Evě Ducháčkové, CSc. za vedení práce a za poskytnuté rady při jejím zpracování.

Abstrakt

Práce se zabývá analýzou vývoje neživotního pojištění na českém pojistném trhu. Práce je rozdělena do čtyř částí. Úvodní část práce je zaměřena na vymezení pojmu neživotní pojištění a charakteristiku jednotlivých odvětví neživotního pojištění. Druhá část práce analyzuje vývojové trendy neživotního pojištění na českém pojistném trhu v období od roku 2000 do roku 2017, s využitím ukazatelů úrovně pojistného trhu. Další část práce popisuje jednotlivé faktory, které ovlivňují vývoj na českém trhu neživotního pojištění. Závěrečná část je zaměřena na podrobnou analýzu vývoje v segmentu pojištění průmyslu a podnikatelů a dále obsahuje zjednodušenou predikci jeho vývoje založenou na analýze časových řad předepsaného pojistného.

Klíčová slova

neživotní pojištění, český pojistný trh, hrubé předepsané pojistné, pojištění podnikatelů

Abstract

The thesis deals with the analysis of non-life insurance development on the insurance market in the Czech Republic. It is divided into four main parts. The first part of the thesis is focused on the definition of the term “non-life insurance” and the characterization of individual non-life insurance segments. The second part examines the development trends in Czech non-life insurance industry from 2000 to 2017 with the use of important insurance market indicators. The goal of the third part is to describe individual factors in non-life insurance that have an impact on the Czech non-life insurance market development. The final chapter is focused on a detailed analysis of the development of business insurance segment and it also contains a forecast of its future development based on time series analysis of written premiums.

Key Words

non-life insurance, Czech insurance market, gross written premiums, business insurance

Obsah

Úvod.....	1
1 Neživotní pojištění.....	3
1.1 Komerční pojištění.....	3
1.2 Zákon o pojišťovnictví.....	4
1.3 Členění neživotního pojištění	6
1.3.1 Neživotní pojištění osob.....	6
1.3.2 Pojištění majetku	10
1.3.3 Pojištění finančních ztrát	15
1.3.4 Pojištění odpovědnosti za škody	18
1.4 Vývoj českého pojistného trhu po roce 1990	22
1.4.1 Události související se změnou legislativy.....	23
1.4.2 Ostatní události s vlivem na neživotní pojistný trh	24
2 Ukazatelé úrovně pojistného trhu a jejich vývoj v ČR	26
2.1 Počet pojišťoven	27
2.2 Předepsané pojistné	28
2.3 Náklady na pojistná plnění	31
2.4 Škodovost	34
2.5 Pojištěnost.....	36
2.6 Koncentrace pojistného trhu	38
2.7 Předepsané pojistné podle jednotlivých kategorií neživotního pojištění.....	40
3 Faktory ovlivňující vývoj na neživotním pojistném trhu	42
3.1 Legislativní faktory.....	42
3.1.1 Legislativní změny v roce 2018	43
3.2 Ekonomické faktory.....	45

3.2.1 Vývoj HDP v ČR.....	46
3.2.2 Vývoj inflace v ČR.....	48
3.2.3 Vývoj nezaměstnanosti v ČR	50
3.2.4 Situace na finančním trhu.....	51
4 Vývojové trendy v oblasti pojištění průmyslu a podnikatelů	54
4.1 Koncentrace pojistného trhu u pojištění podnikatelů	55
4.2 Hrubé předeepsané pojistné u pojištění podnikatelů	56
4.3 Vývoj vyplaceného pojistného plnění u pojištění podnikatelů.....	62
4.4 Vývoj škodovosti u pojištění podnikatelů	65
4.5 Predikce vývoje podnikatelského pojištění	67
Závěr	72
Literatura.....	75
Seznam použitých zkratk	79
Seznam obrázků a tabulek	80

Úvod

Pojistný trh je významnou součástí jakékoliv vyspělé tržní ekonomiky. Dobře fungující pojišťovací trh přispívá ke stabilizaci ekonomického prostředí v daném státě. Na pojišťovacím trhu se odrážejí veškeré společenské, technologické, ekonomické, či legislativní změny. Pojišťovny musí na tento vývoj změn neustále sledovat a přizpůsobovat mu svoji nabídku pojišťovacích produktů.

Cílem diplomové práce je analýza vývoje neživotního pojištění na českém pojišťovacím trhu, analýza faktorů, souvisejících s vývojem na trhu neživotního pojištění, následovaná podrobnou analýzou vývojových trendů v segmentu pojištění podnikatelů.

Práce se skládá ze čtyř dílčích kapitol. První kapitola obsahuje teoretickou část, zakládající se na poznatcích z odborné literatury a na legislativních předpisech ČR. Obsahuje vymezení pojmů souvisejících s pojišťovnictvím. Dále se zaměřuje na charakteristiku a segmentaci neživotního pojištění. Poslední část první kapitoly představuje popis historických událostí se zaměřením na hlavní události, které ovlivnily pojišťovací trh v České republice po roce 2000, kterými jsou například rozsáhlé povodně v roce 2002, vstup České republiky do Evropské unie v roce 2004, či vydání nového občanského zákoníku v roce 2014.

V druhé kapitole je provedena analýza a zhodnocení vývoje v segmentu neživotního pojištění v období po roce 2000 až do současnosti, na základě veřejně dostupných statistických údajů. Zdrojová data o pojišťovacím trhu jsou čerpána z webových stránek České asociace pojišťoven, která je zájmovou asociací, sdružující pojišťovny, působící na českém pojišťovacím trhu a disponující daty svých členů. Analýza je též prováděna na základě dat České národní banky, která na pojišťovacím trhu vykonává funkci dozorového orgánu. Časové řady pro jednotlivé ukazatele úrovně pojišťovacího trhu jsou zobrazeny do tabulek a obrázků a v rámci analýzy jsou v práci popsány zjevné trendy zasazené do kontextu s událostmi majícími vliv na vývoj pojišťovacího trhu.

Třetí část práce se věnuje faktorům, které ovlivňují vývoj neživotního pojišťovacího trhu v ČR. První část kapitoly se zaměřuje na legislativní faktory a to především na aktuální změny v legislativě, související s pojišťovacím trhem. Druhá část kapitoly je zaměřena na analýzu vývoje ekonomických ukazatelů, kterými jsou hrubý domácí produkt, inflace a vývoj nezaměstnanosti a na vývoj působení pojišťoven na finančním trhu.

Poslední kapitola se zaměřuje na vývojové trendy v odvětví pojištění průmyslu a podnikatelů, které je významným segmentem pojištění neživotního. Analyzován je především vývoj hrubého předepsaného pojistného a vývoj vyplaceného pojistného plnění. Pomocí specializovaného statistického softwaru je v závěru kapitoly provedena zjednodušená predikce budoucího vývoje v tomto segmentu.

1 Neživotní pojištění

Pojišťovnictví jako součást finančního sektoru představuje jednu z důležitých oblastí ekonomiky. K jeho úkolům patří zajištění ochrany pojištěného subjektu, dále má přispívat „*bezporuchovému chodu ekonomiky*“ dané země a v neposlední řadě má plnit roli „*konkurenta či spolupracovníka bankovního sektoru na finančním trhu*“. [3]

Samotné **pojištění** je podle definice Ducháčkové (2015) z pohledu finanční teorie považováno za „*nástroj finanční eliminace negativních důsledků nahodilosti*“. Ekonomický subjekt v rámci svého řízení krytí rizik (risk managementu), využívá pojištění k přesouvání rizika na specializovanou instituci. Pojištění tak pro něj představuje jednu z možností, jak se finančně vyrovnat s nahodilými událostmi.

1.1 Komerční pojištění

Pojištění, které je provozováno soukromými (komerčními) pojišťovnami jako činnost vykonávaná za účelem dosažení zisku, nazýváme **komerčním pojištěním**.

Komerční pojištění mívají obvykle z právního hlediska **dobrovolnou formu**, může se však jednat i o pojištění povinné, které je buďto **povinně smluvním pojištěním**, nebo **zákonným pojištěním**. U povinně smluvní formy pojištění se povinnost sjednání pojistné smlouvy zakládá na příslušném právním předpisu a v případě zákonného pojištění povinnost pojištění vyplývá z příslušného zákona a nedochází ke sjednání pojistné smlouvy. [6]

Podle **druhu krytých rizik** se komerční pojištění dle Ducháčkové (2015) člení na pojištění životní a pojištění neživotní. **Životní pojištění** kryje životní události spojené s rizikem smrti či s tzv. rizikem dožití. **Neživotní pojištění** naopak slouží ke krytí rizik neživotního charakteru, která se týkají osob (např. nemoc, úraz), majetku a dále kryje též rizika finančních ztrát a rizika odpovědnosti za škodu.

Z pohledu **kalkulace pojistného** vykazuje životní a neživotní pojištění jisté rozdíly. Ty lze shrnout v následujících bodech: [5]

- V případě neživotního pojištění zpravidla nebývá předem známa výše ani počet škod. U životního pojištění naopak nastane pouze jedna z variant dožití nebo smrt a jejich nastání je jisté.

- U neživotního pojištění nelze s jistotou předem určit, jaká nejvyšší částka pojistného plnění bude vyplácena, naopak u pojištění životního je předem jistá výše částky, která bude v případě nastání pojistné události pojištěnému plněna.
- U neživotního pojištění na rozdíl od pojištění životního může nastat situace, kdy celková výše škody převyší hodnotu ryziho pojistného. Příčinou je působení faktorů (například růst cen, legislativní změny), které nejsou závislé na výpočtech pojistného prováděných pojišťovnou.
- Pojistné riziko, na které je sjednáno neživotní pojištění, může být často několikanásobně vyšší než pojistná částka životního pojištění při placení stejné výše pojistného za tato pojištění.
- Na rozdíl od životního pojištění, které bývá sjednáváno na předem pevně určenou dobu a pojistitel v zásadě nemůže pojistnou smlouvu zrušit, neživotní pojištění mohou být sjednávána na dobu jednoho roku a následně prodlužována. Pojišťovna tak má v případě neživotního pojištění možnost od tohoto typu pojištění odstoupit.

1.2 Zákon o pojišťovnictví

Klasifikace pojištění na životní a neživotní je vymezena i v právních předpisech. Regulátoři v jednotlivých zemích se snaží do jisté míry tyto dvě oblasti pojištění legislativně oddělit.

Zákonem v České republice, který obsahuje vymezení odvětví pojištění na životní a neživotní, je **Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví**. V příloze tohoto zákona je specifikováno, která odvětví a skupiny pojištění pod životní či neživotní pojištění spadají.

Vymezení odvětví a skupin neživotního a životního pojištění je důležité z hlediska poskytování **licencí** k provozování činnosti tuzemských pojišťoven. Dohledovým orgánem poskytujícím tato povolení je v České republice podle **Zákona o pojišťovnictví Česká národní banka (ČNB)**. Povolení je udělováno na základě písemné žádosti a to podle skupin či pojistných odvětví neživotních pojištění nebo podle odvětví životních pojištění, která jsou specifikována v **příloze** téhož zákona. Pojišťovna, které je udělena licence, tímto získává oprávnění k provozování pojišťovací činnosti v rozsahu tohoto povolení. Při případných změnách rozsahu pojišťovací činnosti je pojišťovna též ze zákona povinna zažádat o povolení u ČNB.

Jednotlivá odvětví neživotního pojištění jsou vyjmenována v Tabulce 1.

Tabulka 1 Odvětví neživotních pojištění dle Zákona o pojišťovnictví

	Odvětví neživotních pojištění
1	Úrazové pojištění (včetně pojištění cestujících)
2	Pojištění nemoci
3	Pojištění škod na pozemních dopravních prostředcích jiných než drážních vozidlech
4	Pojištění škod na drážních vozidlech
5	Pojištění škod na leteckých dopravních prostředcích
6	Pojištění škod na plavidlech
7	Pojištění přepravovaných věcí včetně zavazadel a jiného majetku
8	Pojištění škod na jiném majetku (zejména škody způsobené přírodními živly ¹)
9	Pojištění jiných škod na majetku (např. krupobití, mráz, krádež a jiné)
10	Pojištění odpovědnosti za újmu vyplývající z provozu vozidla a činnosti dopravce
11	Pojištění odpovědnosti za újmu vyplývající z vlastnictví či provozu leteckého dopravního prostředku
12	Pojištění odpovědnosti za újmu vyplývající z vlastnictví či provozu plavidla
13	Všeobecné pojištění odpovědnosti za jinou újmu (např. na životním prostředí)
14	Pojištění úvěru
15	Pojištění záruky (kauce)
16	Pojištění různých finančních ztrát (vyplývajících z výkonu povolání, nedostatečného příjmu, špatných povětrnostních podmínek a další uvedené v zákoně)
17	Pojištění právní ochrany
18	Pomocí osobám v nouzi během cestování nebo pobytu mimo místa svého bydliště

Zdroj: Vlastní zpracování dle Přílohy č. 1 Zákona o pojišťovnictví

Zákon v současném znění nepovoluje udělit licenci k **souběžnému provozování** pojišťovací činnosti pro odvětví neživotního a životního pojištění. Výjimku představuje povolení souběžného provozování odvětví životních pojištění a pojištění úrazového pojištění a pojištění nemoci, která spadají dle přílohy zákona do odvětví pojištění neživotních.

V souvislosti se souběžným provozováním životního a neživotního pojištění je v zákoně uvedena výjimka pro pojišťovny, které získaly licenci na provozování pojištění **před datem 1. dubna 2000**. Musí však tyto dvě činnosti odděleně spravovat.

Vydávání licencí odděleně pro odvětví životního a neživotního pojištění vychází ze směrnic Evropské Unie (EU). Regulace v EU prošla v této oblasti jistým vývojem, kdy již směrnice první generace přímo zakazovaly souběžné provozování obou typů pojištění jedním pojišťovacím subjektem. Česká republika je jako členský stát Evropské unie součástí **Jednotného Evropského pojišťovacího trhu** a má ve svých právních předpisech, které souvisejí s regulací pojišťovnictví, zabudovány legislativní normy EU. [8]

Na českém pojistném trhu mohou na základě udělených povolení ČNB vedle životních pojišťoven, neživotních pojišťoven s pojišťoven se smíšenou činností působit také zajišťovny.

¹ Pozn. v zákoně jsou přesně vyjmenovány.

Zajišťovny lze charakterizovat jako pojišťovny, které se zabývají pojišťováním pojišťoven. Dochází zde k uzavření zajištění smlouvy mezi pojistitelem, kterému ukládá smlouva hradit zajištění a zajištěním, který je povinen v případě vzniku pojistné události vyplatit zajištění plnění a případně poskytovat na základě smlouvy další služby. [6]

1.3 Členění neživotního pojištění

Výchozím zdrojem pro členění neživotního pojištění v této kapitole je členění neživotního pojištění z kapitoly 1.1., dle Ducháčkové (2015). Údaje z knižních publikací jsou doplněny informacemi z oficiálních webových stránek a oficiálních materiálů popisujících pojistné podmínky jednotlivých komerčních pojišťoven.

Neživotní pojištění budeme členit do 4 hlavních kategorií:

- Neživotní pojištění osob,
- Pojištění majetku,
- Pojištění finančních ztrát,
- Pojištění odpovědnosti za škody.

Podrobné charakteristice jednotlivých kategorií neživotního pojištění se věnují kapitoly 1.3.1 až 1.3.4.

1.3.1 Neživotní pojištění osob

Do neživotního pojištění osob zahrnujeme pojištění úrazové, komerční nemocenské pojištění, komerční zdravotní pojištění a pojištění schopnosti splácet.

Úrazové pojištění

Úrazové pojištění slouží ke krytí následků úrazu, ať již se jedná o trvalé následky úrazu, přechodné následky úrazu, či o smrt následkem úrazu.

Úraz bývá v pojistných smlouvách přesně vymezován jednotlivými pojišťovnami. Česká pojišťovna specifikuje úraz ve svých všeobecných pojistných podmínkách (VPP) pro úrazové pojištění následujícím způsobem: „*Úrazem se rozumí neočekávané a náhlé působení zevních sil nebo vlastní tělesné síly nezávisle na vůli pojištěného, ke kterému došlo během trvání pojištění a kterým bylo pojištěnému způsobeno poškození zdraví nebo smrt.*“ [11]

Pojistné podmínky jednotlivých pojišťoven dále obsahují **vyluky z pojistných plnění**, při kterých pojišťovna buďto plnění neposkytuje nebo neplní v plné výši, jsou jimi například:

- úrazy související s válkou a teroristickými činy,
- úrazy v souvislosti s trestnou činností pojištěného,
- emoci z povolání, pracovní úrazy a další.

Pokud se úrazové pojištění zakládá na krytí **smrti následkem úrazu**, pojistné plnění je poskytnuto osobě, která je uvedena v pojistné smlouvě. Pokud je pojistná smlouva uzavřena na krytí **trvalých následků úrazu** nebo na **tělesné poškození následkem úrazu**, je pojistné plnění hrazeno pojištěnému. V případě krytí následků úrazu výše pojistného plnění určuje pojistitel nejen v závislosti na výši sjednané pojistné částky, jak je tomu u krytí smrti následkem úrazu, ale též na jím stanoveném procentu, odpovídajícímu **míře trvalých následků úrazu**. [6]

Pojišťovny využívají pro ohodnocení trvalých následků úrazu interně stanovené **oceňovací tabulky**. Příklady ohodnocování jednotlivých diagnóz pojišťovny Kooperativa a rozsah pojistných plnění, jsou uvedeny v následující tabulce.

Tabulka 2 Oceňovací tabulka pro pojistné plnění za trvalé následky úrazu (příklady)

Název diagnózy	Rozsah plnění
Ztráta celého nosu	25 %
Ztráta čichu a chuti podle rozsahu	do 10 %
Ztráta jednoho zubu	1 %
Ztráta hlasu (afonie)	25 %
Ztráta jedné ledviny nebo části	do 25 %
Omezení hybnosti ramenního kloubu těžkého stupně	do 5 %
Omezení hybnosti loketního kloubu těžkého stupně	do 18 %
Rozsáhlé plošné jizvy po popáleninách nad 15% povrchu těla	do 40 %

Zdroj: Vlastní zpracování dle Oceňovací tabulky za trvalé následky úrazu pojišťovny Kooperativa [12].

V rámci úrazového pojištění může být též sjednáno pojistné plnění pro další situace, např.:

- plnění za dobu léčení,
- odškodné za dobu pracovní neschopnosti,
- úhrada nákladů spojených s úrazem a podobně. [6]

Komerční nemocenské pojištění

Jedná se o doplněk povinného sociálního nemocenského pojištění. Kryje události a osoby, které nejsou v povinném pojištění zahrnuty. Pojišťovny nabízejí tento produkt pod názvem „**pojištění denní dávky při pracovní neschopnosti**“. Toto pojištění je často využívané osobami samostatně výdělečně činnými (OSVČ), které nemají, na rozdíl od zaměstnanců, zákonem stanovenou povinnost účastnit se sociálního nemocenského pojištění. Tento pojistný produkt využívají též zaměstnanci s nadprůměrnými výdělky, jelikož sociální nemocenské pojištění, které jim zákon ukládá hradit, by jim v případě pracovní neschopnosti pokrylo jen malou část jejich pravidelných příjmů.

Pojistné plnění je buďto stanoveno v pojistné smlouvě jako přesná výše pojistné částky, nebo je odvozeno od velikosti ušlého příjmu za dobu pracovní neschopnosti. Pojišťovny často stanovují tzv. **karenční dobu**, při které je denní dávka pojistného plnění vyplácena až od určitého dne pracovní neschopnosti, stanoveného v pojistné smlouvě na základě předložení potvrzení o pracovní neschopnosti vystavené ošetřujícím lékařem. [6]

Příkladem může být Česká pojišťovna, která nabízí v rámci pojištění denní dávky při pracovní neschopnosti **volitelný začátek pojistného plnění** od 15., 22., 29., 36., 43., 50. nebo 57. dne pracovní neschopnosti. Na základě výše výdělku pojištěného může denní dávka nabývat od 150 Kč až do 6000 Kč. [13]

Komerční zdravotní pojištění

V České republice je toto pojištění využíváno v rámci krytí zdravotních rizik pro případy a osoby, na které se nevztahuje ze zákona povinně hrazené **veřejné zdravotní pojištění**. Jedná se o tyto pojistné produkty:

- zdravotní pojištění cizinců,
- pojištění léčebných výloh (součást cestovního pojištění),
- pojištění vážných onemocnění,
- pojištění nadstandardního vybavení při pobytu v nemocnici,
- pojištění zdravotnických úkonů, které nejsou hrazeny v rámci povinného zdravotního pojištění. [6]

Uzavřít zdravotní pojištění je v České republice povinné pro cizince na základě **zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR** a o změně některých zákonů. Cizinci, kteří nemají trvalý pobyt v ČR a nejsou zde zaměstnáni, se nemohou účastnit na zdravotním pojištění a musí mít tedy uzavřeno komerční cestovní zdravotní pojištění.

Pojištění léčebných výloh je sjednáváno občany ČR při cestách do zahraničí. Pojišťovna z tohoto pojištění hradí dopravu do zdravotnického zařízení, hospitalizaci, předepsané léky, zdravotní ošetření či převoz z ciziny zpět do České republiky. Pojištění léčebných výloh nabízejí pojišťovny v rámci **cestovního pojištění**. [6]

Cestovní pojištění obsahuje též další produkty, například Kooperativa nabízí pojištění zavazadel, pojištění zpoždění letu, pojištění extrémních sportů či pojištění storna cesty. [14]

Pojištění schopnosti splácet

Jedná se o krytí ztrát finančního charakteru v případě fyzických osob a kryje riziko schopnosti splácet závazky vyplývající z následujícího typu **úvěrových produktů**:

- leasing,
- splátkový prodej,
- spotřebitelský úvěr,
- hypoteční úvěr,
- úvěr ze stavebního spoření,
- revolvingový úvěr,
- osobní bankovní půjčka. [6]

V případě vzniku platební neschopnosti pojištěného, pojišťovna hradí splátky příslušného úvěru po dobu a v rozsahu, uvedeném v pojistné smlouvě. Může být též uplatňována karenční doba. **Neschopností splácet** se rozumí smrt, trvalé následky úrazu, dlouhodobá pracovní neschopnost nebo ztráta zaměstnání.

Pojištění schopnosti splácet bývá **sjednáváno s bankou**, která toto pojištění nabízí jako doplněk při sjednávání úvěrových produktů. V případě vzniku platební neschopnosti klienta je pak pojistné plnění, představující úhradu splátek (při pracovní neschopnosti nebo ztrátě

zaměstnání), či doplacení zůstatku úvěrového produktu (v případě smrti nebo trvalých následků úrazu), placeno pojišťovnou přímo bance. [6]

1.3.2 Pojištění majetku

Do pojištění majetku zahrnujeme pojištění majetku obyvatelstva, pojištění podnikatelských rizik a pojištění zemědělských rizik.

Jedná se o krytí rizik, při jejichž nastání dochází ke škodám na majetku. Rozumíme jimi rizika způsobená:

- přírodními živly,
- vodou z vodovodních zařízení, kanalizace nebo topení,
- havárií dopravního prostředku,
- odcizením a vandalstvím,
- havárií či poruchou strojního zařízení. [6]

Pojištění majetku obyvatelstva

K pojištění majetku obyvatelstva patří především pojištění domácností, budov a havarijní pojištění.

Pojištění domácnosti se vztahuje na movité věci, které tvoří zařízení domácnosti a slouží k jejímu provozu. Pojistné plnění se vztahuje obvykle na poškození, zničení či odcizení pojištěného majetku, které bylo způsobeno jedním z pojistných nebezpečí, vyjmenovaných v pojistných podmínkách konkrétní pojišťovny. Jsou jimi např. úder blesku, zemětřesení, vichřice, krupobití, povodeň, zřícení letadla nebo krádež. [8]

Z pojistného plnění jsou též uplatňovány **výluky**, např. Kooperativa uvádí jako výluky v pojistné smlouvě válečné události, stávky, teroristické činy, státní zásahy či působení jaderné energie. [15]

Pojistné podmínky napříč pojišťovnami v poskytování pojištění domácnosti se velmi liší. Do pojištění domácnosti nemusí patřit pouze pojistná ochrana hmotných věcí. Zahrnováno bývá též krytí nákladů vzniklých v souvislosti s odstraněním následků škody, výměnou zámků, náhradním ubytováním či s krádeží předmětů, které se přímo nenacházely v pojištěné domácnosti (např. na ubytovně, v úschově či v některých případech i v zahraničí). [8]

Pojištění budov se vztahuje na obytné budovy a další související stavby na pozemku, kde se obytná budova nachází. Jedná se o rodinné domy, bytové domy, byty, garáže nebo rekreační objekty a to včetně oplocení, bazénů či skleníků. Pojištění se vztahuje též na objekty ve výstavbě. [16]

Pojistné plnění v případě pojištění budov se vztahuje buď pouze na živelní pojistná nebezpečí, nebo se jedná o sdružené pojištění, obsahující kromě živelných nebezpečí další rizika, představující nebezpečí pro pojištěný objekt. [8]

Jako u pojištění domácnosti jsou též pro pojištění budov uplatňovány výluky z pojistného plnění, např. nedostatečná údržba budovy, špatné stavební základy nebo škody související s válečnými konflikty.

Havarijní pojištění se vztahuje na krytí škod na motorových vozidlech, bez ohledu na to, zda je řidič ovlivnil. Jedná se o krytí rizika havárie, kolize, živelní rizika, odcizení, pojištění asistenčních služeb apod. Pojistná plnění jsou vyplácena do výše ceny vozidla a jejich celková výše bývá snižována o spoluúčast. Na havarijní pojištění navazují další typy pojištění jako je pojištění spoluúčasti, pojištění prodloužené záruky nebo pojištění skel. [6]

Pro havarijní pojištění jsou uplatňovány též **výluky z pojistného plnění**. Česká pojišťovna uplatňuje v rámci výluk z havarijního pojištění například škodu vzniklou přepravou třaskavin, řízením osobou pod vlivem návykové látky či zadření motoru v souvislosti s únikem provozních kapalin. [17]

Pojištění podnikatelských a průmyslových rizik

K pojištění podnikatelských a průmyslových rizik je možno řadit různé druhy pojištění. Nejvýznamnějšími typy podnikatelských pojištění jsou:

- živelní pojištění,
- technická pojištění,
- pojištění proti odcizení,
- dopravní pojištění,
- pojištění přepravy zásilek.

Živelní pojištění kryje škody na majetku nebo jeho zničení, které bylo způsobeno živelnou pohromou. Živelní rizika bývají rozdělovány na 2 skupiny, podle rozsahu krytí pojistných nebezpečí.

Základní živelní pojištění je označováno akronymem „**FLEXA**“. Ten se skládá z počátečních písmen anglických názvů typů živelních rizik, které toto pojištění kryje. Jedná se o požár (Fire), úder blesku (Lightening), výbuch (EXplosion) a pád letadla, jeho části či nákladu (Aircraft).

Dále mohou pojišťovny nabízet i **komplexní** živelní pojištění „**ALL RISKS**“. Kryje základní živelní rizika a navíc rozšiřuje krytí i na další doplňková rizika. Zatímco pro základní živelní pojištění se krytá pojistná nebezpečí mezi jednotlivými pojišťovnami neliší, u komplexního živelního pojištění si každá pojišťovna specifikuje pojištěná rizika v pojistných podmínkách. [8]

Česká pojišťovna nabízí pro sjednání komplexního živelního pojištění například tato **doplňková rizika**: povodeň, vichřice, pád stromů, zemětřesení, sesuv půdy a další. [18]

Vyplácené pojistné plnění je pak rovno výši opravy nebo znovupořízení nového majetku, který byl poničen. [8]

Technická pojištění zahrnují několik druhů pojištění. Jsou jimi zejména:

- strojní pojištění,
- pojištění montážních a stavebních rizik,
- pojištění elektronických zařízení.

Strojní pojištění se sjednává pro případ škod na strojích a strojních zařízeních, ke kterým by mohlo dojít při jejich provozu. Pojišťovny hradí v rámci strojního pojištění škody, které vznikly nesprávnou obsluhou zařízení, nešikovností, vniknutím cizího předmětu, výrobní vadou po skončení záruční doby apod.

Pojištění montážních rizik kryje podnikateli riziko škody spojené s montáží zařízení konanou v místě stavby. Pokud je sjednáno pojištění **stavebních** rizik, podnikatel je kryt v souvislosti se škodami na stavebním materiálu a stavebních dílech po dobu výstavby. [6]

Pojištění elektronických zařízení kryje poškození či zničení elektronického zařízení, které bylo způsobeno nahodilou událostí a toto poškození a následkem tohoto pojištění nemůže

pojištěný subjekt plně nebo vůbec využívat z důvodu nefunkčnosti. Pojištění se nevztahuje na poškození, které vzniklo například trvalým vlivem provozu, postupným stárnutím, působením vlhkosti či chemických vlivů. Pojištění se obvykle též nevztahuje na poškození souborů, které byly na zařízení uloženy. [9]

Dalšími **výlukami**, které uvádí v pojistných podmínkách ČSOB pojišťovna v souvislosti s pojištěním elektronických zařízení, mohou být i škody vzniklé podvodem či neoprávněným užíváním věci, působením škodlivého softwaru nebo nedostatečným používáním. [19]

Pojištění proti odcizení se týká rizika odcizení, poškození či zničení majetku podnikatele, ke kterému došlo při krádeži, vloupání či loupežnému přepadení. U tohoto pojištění je nárokem na pojistné plnění předpoklad, že byl majetek proti krádeži určitým způsobem zabezpečen (např. bezpečnostním zámekem). Podle úrovně tohoto zabezpečení je pak diferencována velikost pojistného plnění.

V rámci **dopravního pojištění** jsou pojištěny škody vzniklé především ztrátou, poškozením či krádeží dopravního prostředku a přepravovaného nákladu. Dopravní pojištění lze členit podle způsobu přepravy na pojištění:

- námořní a říční dopravy,
- vnitrostátní dopravy,
- letecké dopravy,
- kombinované dopravy (to v případě, kdy je potřeba na přepravu použít více druhů dopravy). [6]

Podle doby trvání se pak dopravní pojištění člení na běžné pojištění a pojištění jedné cesty nebo určité doby, která má jinou délku trvání než samotná cesta. [9]

Existuje též tzv. **flotilové pojištění**. To si mohou sjednat společnosti, které pro potřeby svého podnikání využívají více než jedno vozidlo. Všechna vozidla jsou pak pojištěna v rámci jedné pojistné smlouvy.

Samostatně lze sjednat i **pojištění přepravy zásilek**, které se vztahuje ke škodě na přepravované zásilce, která při přepravě vznikla. Může se smluvit jako pojištění vůči všem těmto pojistným nebezpečím, nebo pouze pro vybrané situace, které pak budou uvedeny v pojistné smlouvě. [6]

Konkrétně Kooperativa v rámci pojištění přepravy zásilek mezi vyjmenovaná **pojistná nebezpečí** řadí například nehodu dopravního prostředku, zřícení letadla, nakládku a vykládku zásilky, požár, aerodynamický třesk při přeletu nadzvukového letounu, zřícení skladovacích budov, vodu vytékající z vodovodních zařízení či zemětřesení a sopečnou činnost. [20]

Pojištění zemědělských rizik

Pojištění zemědělských rizik se vztahuje na pojištění plodin a na pojištění hospodářských zvířat.

Pojištění plodin se zaměřuje na krytí rizik škod, jejichž důsledkem je snížení výnosu z rostlinné výroby. Historicky se pojišťovny nejvíce zaměřovaly na pojištění proti krupobití. Následně pak začaly nabízet k tomuto pojištění sjednání krytí dalších typů rizik, tzv. **pojištění plodin proti vybraným rizikům**. [5]

Příkladem může být Česká pojišťovna, která kromě krupobitního pojištění nabízí i další typy pojištění, jimiž jsou pojištění pro případ poškození či zničení vichřicí, záplavou, sesuvem půdy nebo vyzimováním vybraných plodin, dále pojištění proti jarnímu mrazu a pojištění vinné révy proti zničení či poškození mrazem. [21]

Dále pojišťovny sjednávají tzv. **pojištění úrody plodin**. Jedná se o souhrn pojištění působení veškerých rizikových prvků, které mohou mít negativní dopad na výši výnosů z úrody plodin, Do pojištěných rizik se však nezahrnuje vliv nekvalitní práce. Na rozdíl od pojištění plodin proti vybraným rizikům, kdy se odškodnění posuzovalo pro každé riziko zvlášť, je zde v pojistné smlouvě specifikován „standardní hektarový výnos“, který se nejčastěji získá výpočtem průměru výnosů z daného počtu posledních let. [5]

Pojištění hospodářských zvířat představuje krytí škod, které jsou způsobeny uhynutím, či utracením zvířat a to například z důvodu nákazy, či úrazu těchto zvířat. Kromě pojištění souboru hospodářských zvířat je možno sjednat též pojištění jednotlivých zvířat, např. pojištění závodního koně. [6]

V současné době je v České republice podporováno zemědělské podnikání formou státních dotací. Zemědělci může být z **Podpůrného a garančního rolnického a lesnického fondu** uhrazována část nákladů, které byly prokazatelně vynaloženy na pojistné jak pro pojištění plodin, tak hospodářských zvířat. Maximální výše podpory v roce 2018 je u určitých položek stanovena až do 65% prokázaných nákladů na pojištění. [22]

1.3.3 Pojištění finančních ztrát

Do pojištění finančních ztrát zahrnujeme šomáží pojištění, pojištění pohledávek, pojištění záruk a pojištění právní ochrany.

Šomáží pojištění

Pod výrazem šomáží pojištění rozumíme pojištění pro případ **přerušení provozu**. Navazuje na pojištění majetku. Zatímco majetková pojištění se vztahují na přímé materiální škody, šomáží pojištění kryje **škody následné**. V případě vzniku pojistné události je podnikateli nahrazována finanční újma, ke které došlo v důsledku přerušení provozu na základě poškození majetku živelní nebo jinou událostí a podnik tak nemohl včas zahájit provoz. [6]

Finanční újmou se rozumí:

- **hrubý zisk** (ten v sobě obsahuje ušlý zisk a dále fixní náklady, kterými jsou například nájemné či mzdy zaměstnanců),
- **dodatečné náklady** (například dodatečné náklady vynaložené na zajištění náhradního provozu).

Pojišťovny dále v pojistných podmínkách specifikují **maximální dobu**, po kterou je poskytováno pojistné plnění. Příkladem může být pojišťovna UNIQA, která v pojistných podmínkách pro pojištění proti přerušení provozu uvádí, že pojistné plnění může být poskytováno maximálně za dobu 260 pracovních dní. Dále též definuje speciální situace, při kterých může být maximální doba kratší. Například pojistné plnění pro přerušení provozu v důsledku těhotenství je poskytováno pouze na 20 dní nebo v případě vodovodní škody je maximální poskytování pojistného plnění 30 dní. [23]

Pojištění pohledávek a úvěrů

Pojištění pohledávek se sjednává za účelem zajištění **úvěrového rizika**, které vyplývá z nezaplacení pohledávky, kterou měl dlužník, uvedený v pojistné smlouvě, uhradit za nákup zboží či služeb. Pojišťovna při neuhrazení pohledávky dlužníkem dluh převezme a vyplatí pojistné plnění ve výši neuhrazených faktur pojištěnému subjektu. Pojišťovny nabízejí pojištění pohledávek mezi dodavatelem a odběratelem v rámci ČR a též pojištění v rámci zahraničních obchodních vztahů. [6]

V odvětví pojištění finančních rizik působí pouze malý počet komerčních pojišťoven. Důvodem je náročnost pojištění a potřeba velkého vybavení kapitálem. Pojištění úvěrů je nabízeno pro dva případy rizik. Jedná se o komerční rizika a tržně nezajistitelná rizika. V případě tržně nezajistitelných rizik, kdy pro tato rizika nelze nalézt zajištění na mezinárodním zajišťovacím trhu, v rámci podpory exportu na sebe přebírá funkci zajišťovatele stát. [9]

V České republice je na základě zákona č. 58/1995 Sb., **o pojišťování a financování vývozu se státní podporou** pověřena pojišťováním vývozních **rizik Česká exportní a garanční pojišťovací společnost (EGAP)**.

EGAP na webových stránkách v profilu společnosti uvádí, že se jedná o úvěrovou pojišťovnu, která se zaměřuje „*na tržně nepojistitelná politická a komerční rizika spojená s financováním vývozu zboží, služeb a investic z České republiky.*“ Mezi politická rizika řadí administrativní opatření země dlužníka, která jsou překážkou ke splácení závazků nebo politické události v zemi dlužníka, kterými mohou být například války či generální stávky. U komerčních rizik se jedná o riziko platební neschopnosti dlužníka nebo o riziko odepření zaplacení pohledávky. [24]

Pojištění záruk

Pojištěním záruk rozumíme pojištění krytí škody, která vznikla třetí osobě a ke které došlo kvůli neuhrazení závazku ze strany pojištěného. Pojišťovna pak na základě pojistné smlouvy poskytne pojistné plnění věřiteli pojištěného. V záruční listině je pak stanoveno, do jaké výše majetkové újmy pojišťovna plní.

Pojištění záruk představuje pojištění smluvních záruk a pojištění cestovních kanceláří a pracovních agentur pro případ úpadku.

V rámci **pojištění smluvních záruk** se nejčastěji jedná o tyto typy záruk:

- záruka na předloženou nabídku (bid bond),
- záruka na vrácení akontace (advance payment bond),
- záruka na vrácení zádržného (maintenance bond),
- pojištění záruky na celní dluh,
- pojištění záruky na spotřební daň. [6]

Jednotlivé pojišťovny však nabízejí různé typy pojištění smluvních záruk. Například Česká pojišťovna nabízí vedle záruky na akontaci, vrácení zádržného a předloženou nabídku též záruku za řádné provedení smlouvy (performance bond) či záruku za zádržné za provedení práce (retention bond). [25]

Dále do pojištění záruk zahrnujeme **pojištění cestovních kanceláří pro případ úpadku**. Pro cestovní kanceláře je na základě zákona č. 159/1999 Sb. **o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu** povinnost mít toto pojištění sjednáno. Zákon tuto povinnost ukládá jako jednu z podmínek pro udělení koncese pro provozování její činnosti. Alternativou je poskytnutí bankovní záruky. Seznam cestovních kanceláří, který obsahuje informaci o pojištěných kancelářích, vede Ministerstvo pro místní rozvoj na svých webových stránkách.

Klient cestovní kanceláře má na základě tohoto zákona právo na vyplacení pojistného plnění v případě, že z důvodu úpadku cestovní kanceláře:

- dojde k neposkytnutí dopravy klienta zpět ze zahraničí do České republiky, pokud doprava byla v ceně zájezdu,
- v případě neuskutečnění zájezdu nedojde k vrácení klientem zaplacené zálohy či ceny za zájezd,
- v případě uskutečnění zájezdu pouze z části nedojde ze strany kanceláře k vrácení rozdílu mezi cenou zájezdu a cenou částečně poskytnutého zájezdu.

Posledním typem pojištění, které řadíme do pojištění záruk, je **pojištění záruky pro případ úpadku pracovní agentury**. Toto pojištění upravuje zákon č. 435/2004 Sb., **o zaměstnanosti**. Jedná se o povinně smluvní pojištění a má chránit klienta pracovní agentury v případě, že z důvodu svého úpadku není agentura práce schopna zaměstnanci vyplatit mzdu.

Agentura má podle zákona povinnost sjednat pojištění v takové výši, která by vedla k vyplacení „*trojnásobku průměrného měsíčního čistého výdělku všech svých zaměstnanců, které dočasně přiděluje nebo bude přidělovat k výkonu práce u uživatele*“.

Zákon ukládá poté v případě úpadku vyplatit zaměstnancům pojistné plnění.

Pojištění právní ochrany

Pojištění právní ochrany má za úkol poskytnout ochranu klientům před finančními dopady, které vznikly v důsledku prosazování právních zájmů pojištěných subjektů. V pojistné smlouvě je sjednán rozsah služeb, které bude pojišťovna svému klientovi poskytovat. Jedná zejména o krytí nákladů spojených se soudním řízením, kterými jsou náklady na právního zástupce, náklady na svědky a soudní znalce, poplatky za soudní řízení či nezbytné cestovní výdaje na soudní řízení.

V rámci jedné pojistné smlouvy je možno pojistit více druhů právní ochrany. Existují různé druhy pojistných produktů, týkající se pojištění právní ochrany. Jedná se o právní ochranu:

- řidičů,
- vlastníků vozidel,
- rodiny,
- vlastníka nemovitosti,
- podnikatelů,
- pro případ pracovněprávních sporů,
- pro problémy v souvislosti s odškodněním úrazu. [26]

1.3.4 Pojištění odpovědnosti za škody

Tento druh pojištění reprezentuje poskytování ochrany pro případ škody, kterou pojištěný svou činností způsobil jiné osobě. Týká se škod na majetku, zdraví, životě a škod finančních. Pojišťovna poté hradí pojistné plnění poškozenému subjektu. Pojištění zahrnuje kromě samotné náhrady za škodu též proplacení nákladů na obhajobu pojištěného a proplacení nákladů na soudní řízení. [6]

Pojištění odpovědnosti za škody si rozdělíme na následující oblasti:

- pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla,
- pojištění za škody při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání,
- profesní odpovědnostní pojištění,
- obecné odpovědnostní pojištění.

Pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla

Pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla bývá též nazýváno tzv. **povinným ručením**. V České republice zákon č. 168/1999 Sb., o **pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla** ukládá každému subjektu, vlastnícímu tuzemské motorové vozidlo, nebo řidiči cizozemského vozidla toto pojištění sjednat. Jedná se o nutnou podmínku k povolení provozování vozidla na pozemních komunikacích.

Pojišťovna v případě vzniku škody, která byla způsobena vozidlem pojištěného, uhradí škodu poškozené straně. Zákon stanovuje minimální limit, tedy sumu, která může být poškozenému v souvislosti s pojistnou událostí vyplacena, jako nejvyšší hranici pojistného plnění vztahující se k jedné pojistné události. V roce 2018 je minimem 35 mil. Kč na každou poškozenou či usmrcenou osobu a 35 mil. Kč v souvislosti se škodou na majetku bez ohledu na počet poškozených.

Licencování pojistitelé jsou sdružováni **Českou kanceláří pojistitelů (ČKP)**. ČKP je zákonem zřízená profesní organizace pojistitelů, kteří mají oprávnění poskytovat na území České republiky pojištění odpovědnosti. Jednou z jejích hlavních povinností je spravovat **garanční fond**, ze kterého se hradí škody, které byly způsobeny nepojištěnými vozidly. Dále spravuje fond zábrany škod, poskytuje hraniční pojištění, provozuje informační středisko, plní úkoly v souvislosti s členstvím v Radě kanceláří a předává údaje o pojištěných vozidlech Centrálnímu registru vozidel.

V rámci pojištění je poskytována úhrada zejména:

- škod na zdraví či usmrcení,
- škod vzniklých poškozením, zničením, ztrátou věci či její krádeže,
- ušlého zisku,
- nákladů na právní zastoupení. [27]

Pojištění odpovědnosti za škody při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání

V České republice se jedná o **povinné** odpovědnostní pojištění. Je upraveno **vyhláškou ministerstva financí** č. 125/1993 Sb. ze dne 5. dubna 1993. Ve vyhlášce je přesně vymezeno, které pojišťovny mohou toto pojištění poskytovat (Česká pojišťovna a od roku 2013

pojišťovna Kooperativa). Vyhláška uvádí, že každý ekonomický subjekt, pokud zaměstnává nejméně jednoho zaměstnance, má povinnost toto zákonné pojištění uzavřít a musí od toho dne hradit pojistné.

Sazby pojistného se liší podle převažující činnosti vykonávané zaměstnavatelem. Nejvyšší sazby jsou stanovené pro činnosti související s dobýváním černého uhlí a rud, naopak nejnižší např. pro peněžnictví nebo reklamní činnosti.

Zaměstnavatel má na základě tohoto pojištění právo, aby za něj příslušná pojišťovna uhradila škodu, která vznikla jeho zaměstnanci v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání.

Profesní odpovědnostní pojištění

Profesní odpovědnostní pojištění je pojišťovnami nabízeno pro vybrané profese. V případě, že pojištěný způsobí svým profesním pochybením škodu, je tato újma následně vyplácena z profesního odpovědnostního pojištění osoby, která škodu při výkonu své profese způsobila.

Příkladem **profesí**, pro které je pojištění určeno, může být nabídka pojištění profesní odpovědnosti Allianz:

- poskytovatelé zdravotních a sociálních služeb,
- veterináři,
- právnické profese (advokáti),
- ekonomické profese (auditoři, daňoví poradci, účetní),
- správci nemovitostí a realitní kanceláře,
- autorizované osoby činné ve výstavbě (např. architekt, projektant),
- IT společnosti. [28]

Sjednání profesního odpovědnostního pojištění je v České republice pro některé profese nutné pro získání povolení k výkonu jejich povolání. [6]

Obecné odpovědnostní pojištění

Jedná se o pojištění rizik, která vyplývají z činnosti pojištěného subjektu. Pojišťovna pak za pojištěného uhradí újmu, která vznikla jeho činností třetí osobě a obvykle i náklady na jeho právní ochranu.

Obecné odpovědnostní pojištění členíme na:

- pojištění odpovědnosti občanů,
- pojištění obecné odpovědnosti za škodu podnikatelských subjektů a
- speciální druhy odpovědnostního pojištění. [6]

Pojištění odpovědnosti občanů se velmi často sjednává jako připojištění k pojištění domácnosti. Pojištěný je chráněn před výdaji, které svou každodenní činností může způsobit jiným osobám. Pojištění se obvykle vztahuje též na další osoby, pokud žijí ve stejné domácnosti jako pojištěný, například partner(ka) či děti.

V rámci pojištění odpovědnosti občanů se zpravidla jedná o tato pojistná nebezpečí:

- běžné činnosti v občanském životě,
- provoz domácnosti,
- provozování rekreace a rekreačních sportů,
- činnosti spojené se zaměstnáním,
- chov zvířat,
- legální vlastnictví zbraní.

Pojištění obecné odpovědnosti za škodu podnikatelských subjektů slouží ke krytí škod, které podnik způsobí třetí osobě v souvislosti se svým provozem. Škoda může být způsobená samotnou činností podnikatele, nefunkčním produktem, škoda na majetku zaměstnanců a podobně. Pro pojištění je stanovený limit plnění, do jehož výše se škoda hradí. [29]

Patří sem dále **specializované produkty odpovědnostního pojištění**, kterými jsou:

- pojištění odpovědnosti za výrobek,
- pojištění odpovědnosti za škodu manažerů, ředitelů a členů představenstev,
- environmentální pojištění. [6]

Pojištění odpovědnosti za výrobek kryje škody způsobené vadným výrobkem. Vztahuje se i na vadně vykonanou práci a na náklady, které byly vynaloženy v souvislosti se zdravotní péčí o poškozeného zákazníka.

V souvislosti s pojištěním odpovědnosti za výrobek existují dva systémy:

- princip **loss occurence** (příčiny škody)
- princip **claims made** (vznesení nároku)

U principu příčiny škody se pojistná ochrana vztahuje na události, které nastaly během doby platnosti pojistné smlouvy. U principu vznesení nároku se pojistná ochrana vztahuje na škody, které byly poškozeným vzneseny během trvání smlouvy, jedná se též o škody, které nastaly v minulosti a na jejich následky. [9]

Pojištění odpovědnosti za škodu manažerů, ředitelů a členů představenstev se vztahuje na krytí škod, které byly způsobeny v souvislosti s jejich odpovědností. Jedná se o škody, které vznikly následkem jejich jednání či jejich nečinnosti, porušením zásad a pokynů orgánů společnosti nebo porušením rozsahu jejich oprávnění. Pojišťovna za pojištěnou osobu nahradí vzniklou škodu poškozenému. [6]

Environmentální pojištění se vztahuje na krytí škod na životním prostředí. V souvislosti s environmentálním pojištěním jsou zapotřebí vysoké limity ručení, a proto jsou účastníky krytí kromě jednotlivých pojišťoven též zajišťovatelé a pooly. Pojistné krytí zahrnuje pojištění odpovědnosti za škodu, pojištění pro případ nehod a pojištění bezpečnosti. [9]

1.4 Vývoj českého pojistného trhu po roce 1990

V roce 1989 došlo k zásadním změnám v tehdejší Československé federativní republice, které představovaly zejména zavedení tržního hospodářství. Došlo ke zrušení existujících monopolů a k privatizaci státního majetku ve veškerých oblastech. Tyto skutečnosti zasáhly podstatným způsobem do vývoje českého pojistného trhu. [8]

V roce 1991 byl vydán **zákon o pojišťovnictví** jako zákon č. 185/1991 Sb. a byly tak vytvořeny podmínky pro demonopolizaci pojistného trhu. Monopolní postavení České státní pojišťovny bylo zrušeno, byla stanovena instituce státního dohledu nad pojišťovnictvím. Díky tomuto zákonu bylo umožněno normální fungování a zakládání pojišťoven a zákon též upravoval vstup zahraničních pojišťoven na český pojistný trh. Zákon o pojišťovnictví byl následně novelizován s platností od roku 2000 jako zákon č. 363/1999 Sb., jehož cílem bylo postupně sblížit českou právní úpravu pojišťovnictví s právní úpravou Evropské unie. [1]

1.4.1 Události související se změnou legislativy

Podstatné události mající vliv na vývoj na neživotním pojistném trhu, které se odehrávají po roce 2000 a souvisejí se změnou legislativy, vyjmenovává Tabulka 3.

Tabulka 3 Změny v právní legislativě týkající se českého pojistného trhu

Rok	Událost
2004	Vstup České republiky do Evropské unie
2005	Vstoupil v platnost Zákon o pojistné smlouvě a Zákon o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí
2014	Vstoupil v platnost Nový občanský zákoník
2016	Implementace směrnice Solvency II do českého právního řádu

Zdroj: Vlastní zpracování dle [6]

Vstupem České republiky do **Evropské unie**, na základě dohody o přistoupení platné od května 2004, došlo k začlenění českého pojistného trhu do jednotného evropského pojistného trhu. Před samotným přistoupením bylo potřeba přizpůsobit národní právo právu EU, aby bylo kompatibilní. Harmonizace probíhala postupně již v předchozích letech. Bylo potřeba přijmout nové právní předpisy a též bylo nezbytné provést novelizaci stávajících zákonů. Jednalo se o 4 důležité zákony, z nichž 2 novelizované zákony nabyly účinnosti již v roce 2004 a další dva v roce následujícím. Novelizace byla provedena zákonem č. 39/2004 Sb., kterým se změnil stávající **zákon o pojišťovnictví** z roku 1999. Druhým z novelizovaných zákonů v roce 2004 byl **zákon o odpovědnosti z provozu vozidla**.

Po přistoupení České republiky do EU mohlo být zahájeno využívání principu tzv. **jednotného evropského pasu**, anglicky single passport. Tento princip umožňuje pojišťovnám, kterým bylo uděleno povolení provozování činnosti v jedné členské zemi, působit též v ostatních členských zemích EU a to na základě oznamovací povinnosti vůči příslušnému orgánu v členské zemi, která povolení udělila. Provozovat svoji činnost pak mohou na základě **práva založení pobočky** v daném členském státu. Další variantou je možnost poskytovat služby, aniž by musely v členských státech založit pobočku, a to na základě **svobody dočasně poskytovat služby**. [2], [30]

V lednu 2005 nabyly účinnosti 2 nové zákony, důležité pro dosažení harmonizace českého pojistného práva s evropským právem. **Zákon o pojistné smlouvě** (č. 37/2004 Sb.) „*nově umožnil uzavřít pojištění s pojišťovnou jiného členského státu, aniž má v ČR svou pobočku a aby se smlouva mohla řídit i jiným právem, než českým*“. Druhý zákon, **zákon o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí**

(č. 38/2004 Sb.) nově upravoval odbornou způsobilost a důvěryhodnost zprostředkovatelů a ukládal povinnou registraci u dozorové instituce. Instituce může činnost zprostředkovatelů přerušit nebo pozastavit. [5]

Nabytím účinnosti v lednu 2014 zákona č. 89/2012 Sb., **(nového) občanského zákoníku (NOZ)**, došlo ke změně úpravy **pojistné smlouvy**. Tímto byl zrušen zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě. Úprava pojistné smlouvy v NOZ vykazuje významné změny. Mění se přístup k nemajetkovým škodám a berou se více v úvahu specifika jednotlivých případů. Dále se jedná o změny „*v právní úpravě povinných pojištění, pojistného, šetření pojistných událostí, pojištění cizího pojistného nebezpečí, zásad rovného zacházení apod.*“ [30]

Solventnost můžeme dle Ducháčkové (2015) definovat jako „*schopnost pojišťovny uhradit ve stanoveném objemu a čase všechny své závazky vyplývající z uzavřených smluv a ostatních závazků pojišťovny*“. V souvislosti se solventností pojišťoven byla vytvořena nová metodika **Solvency II**, která měla nahradit do té doby platnou metodiku Solvency I. Ta obsahovala velké množství nedostatků, jež nová metodika odstranila. Směrnice Solvency II byla implementována do českého právního řádu novelou **zákona o pojišťovnictví**. Zákon byl vyhlášen pod č. 304/2016. Jedná se o zákon, kterým se mění zákon č. 277/2009 Sb. o pojišťovnictví. [30]

1.4.2 Ostatní události s vlivem na neživotní pojistný trh

Na vývoj neživotního pojistného trhu mají kromě změn v oblasti legislativy značný vliv též významné nepříznivé události, negativním způsobem postihující ekonomiku. Ducháčková (2012) zmiňuje:

- teroristické útoky v USA 11. 9. 2001,
- povodně v roce 2002 a
- světovou finanční a obchodní krizi v roce 2008.

Teroristické útoky ve Spojených státech dne 11. 9. 2001 představovaly nejvyšší škody v dlouhodobém celosvětovém vývoji pojišťovnictví. Celosvětově docházelo k narovnávání sazeb pojištění, které se týkalo i ČR. Došlo ke změnám kalkulačních modelů, které se v pojišťovnictví dosud využívaly.

Povodně v roce 2002 byly též příčinou změny pojistných tabulek, navýšení sazeb pojištění v oblasti pojištění majetku a stanovení limitů pojistného plnění. V důsledku této škody se ukázalo jako důležité zkvalitnit risk management jednotlivých pojišťoven.

Světová ekonomická a finanční krize v roce 2008 se z USA rozšířila též do České republiky. Finanční sektor v ČR se s krizí dokázal poměrně dobře vypořádat. Krize se však negativně projevila ve vyhrocení konkurenčního boje mezi pojistnými subjekty. V některých případech se dalo hovořit i o boji za hranicí etiky. [5]

2 Ukazatelé úrovně pojistného trhu a jejich vývoj v ČR

Ukazatelé pojistného trhu, kteří jsou analyzováni v kapitolách 2.1 až 2.6, jsou založeni na ročních statistických údajích za celý pojistný trh v ČR. Jsou jimi:

- počet pojišťoven,
- předepsané pojistné,
- náklady na pojistná plnění,
- škodovost,
- pojištěnost,
- koncentrace pojistného trhu.

Výjimku tvoří kapitola 2.7, kde jsou vzhledem k nedostatku dat za celý pojistný trh použita k analýze vývoje jednotlivých kategorií neživotního pojištění data členů České asociace pojišťoven (ČAP).

Hodnota ukazatelů je sledována v období od roku 2000 až 2017, pro potřeby výpočtu indexů jsou zde uvedeny i hodnoty ukazatelů za rok 1999.

V komentářích k tabulkám se dále vyskytují údaje, kde není u každého přímo uveden zdroj. Jedná se o informace, které byly převzaty z výročních zpráv ČAP z let 2000 až 2017.

2.1 Počet pojišťoven

Následující tabulka zobrazuje vývoj počtu pojišťoven v České republice v období mezi lety 2000 a 2017.

Tabulka 4 Vývoj počtu pojišťoven v ČR podle zaměření do roku 2000 do roku 2017

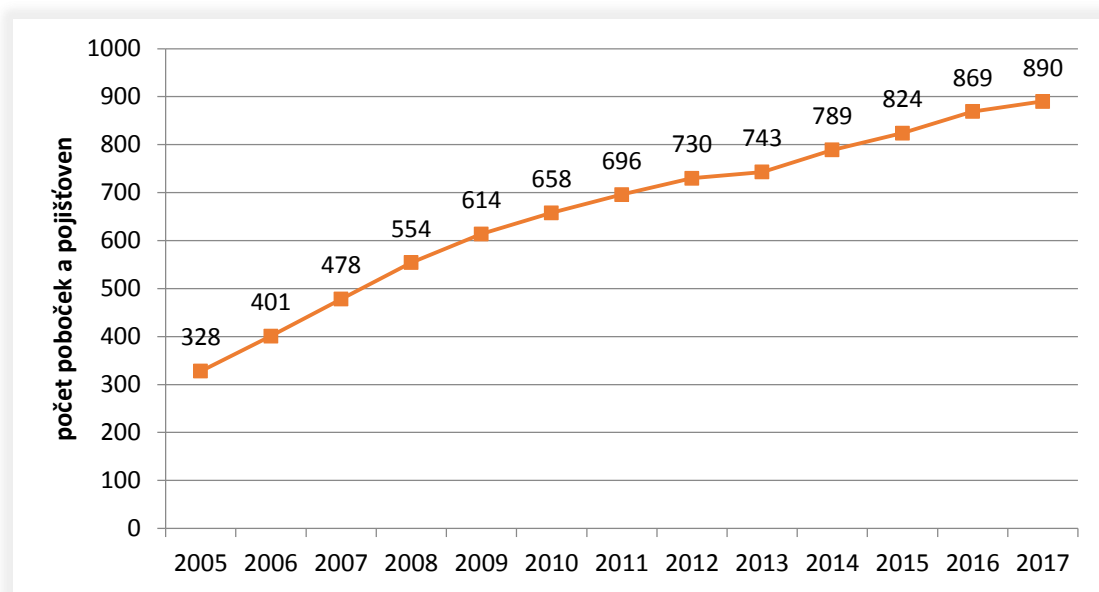
Rok	Celkem	Z toho		
		životních	neživotních	smíšených
2000	41	3	20	18
2001	43	3	23	17
2002	42	3	22	17
2003	42	3	23	16
2004	40	3	21	16
2005	45	5	23	17
2006	49	6	27	16
2007	52	6	29	17
2008	53	7	29	17
2009	53	7	30	16
2010	53	7	31	15
2011	54	7	32	15
2012	53	6	32	15
2013	52	5	32	15
2014	53	6	32	15
2015	55	7	34	14
2016	54	6	34	14
2017	49	6	29	14

Zdroj: Vlastní zpracování dle výročních zpráv ČAP z let 2000 – 2017

V období od roku 2000 až 2004 celkový počet pojišťoven kolísal okolo počtu 40 pojišťoven. Stejný trend se týkal neživotních pojišťoven, jejichž počet za roky 2000 – 2004 mírně převyšoval číslo 20. Od roku 2005 začíná docházet k prohlubování konkurence na českém pojistném trhu, zejména se **vstupem do EU**, kdy bylo zahájeno využívání evropského pasu a začalo docházet k provozování pojišťovací činnosti pojišťoven z ostatních členských států na základě práva zřizovat pobočky. Růst pokračoval až do roku 2008, kdy se celkový počet pojišťoven ustálil okolo čísla 53. V roce 2017 došlo k výraznějšímu poklesu z 54 na 49 pojišťoven. Trend vývoje neživotního pojištění v zásadě kopíruje vývoj za celkový pojistný trh. Růstový trend počtu neživotních pojišťoven se po vstupu ČR do EU začíná zvyšovat. Od roku 2008 do roku 2016 celkový počet neživotních pojišťoven stagnuje či se jen velmi mírně zvyšuje. V roce 2017 pak dochází ke snížení jejich počtu na 29.

Pojišťovny z ostatních členských států EU začaly po vstupu do EU projevovat zájem o provozování činnosti na území ČR na základě svobody dočasně poskytovat služby. Vývoj počtu těchto pojišťoven zobrazuje Obrázek 1.

Obrázek 1 Vývoj počtu subjektů na základě dočasně poskytovaných služeb



Zdroj: Vlastní zpracování dle výročních zpráv ČAP 2005 – 2017

Z obrázku je patrné, že zájem o přeshraniční poskytování služeb se od roku 2005 neustále zvyšuje. Výroční zpráva ČAP z roku 2017 odhaduje, že rozsah poskytovaných obchodů těchto poboček dosahuje řádů jednotek miliard Kč. Tyto pobočky při své činnosti zaměřují především na poskytování produktů **neživotního pojištění**.

2.2 Předepsané pojistné

Předepsané pojistné představuje **základní ukazatel** sloužící k měření výkonu pojišťoven. Jedná se o celkovou částku pojistného plnění, která odpovídá souhrnu předpisů pojistného plnění, která jsou splatná podle pojistných smluv vztahujících se ke sledovanému (účetnímu) období. Předepsané pojistné je možno vyjádřit jako poměr přijatého a dlužného pojistného. Za přijaté pojistné považujeme pojistné, které již v rámci sledovaného období pojistníci zaplatili a bylo přijaté pojišťovnou. [6], [8]

Předepsané pojistné pro životní a pro neživotní pojištění je sledováno odděleně. Jeho vývoj zobrazuje následující tabulka.

Tabulka 5 Vývoj předepsaného pojistného (mld. Kč) a podíl ŽP a NŽP (v %)

Rok	Celkem	Životní	Podíl	Neživotní	Podíl
1999	63,1	19,9	31,5%	43,2	68,5%
2000	70,6	22,8	32,3%	47,8	67,7%
2001	80,7	28,3	35,1%	52,5	65,1%
2002	90,9	34,2	37,6%	56,7	62,4%
2003	105,9	41,1	38,8%	64,8	61,2%
2004	112,6	44,2	39,3%	68,4	60,7%
2005	117,2	45,0	38,4%	72,2	61,6%
2006	122,1	47,2	38,7%	74,9	61,3%
2007	132,9	54,1	40,7%	78,8	59,3%
2008	139,9	56,9	40,7%	82,9	59,3%
2009	144,1	60,2	41,8%	83,9	58,2%
2010	156,0	71,8	46,0%	84,2	54,0%
2011	155,1	72,0	46,4%	83,1	53,6%
2012	153,6	72,1	46,9%	81,6	53,1%
2013	156,6	71,6	45,7%	85,0	54,3%
2014	157,9	71,2	45,1%	86,7	54,9%
2015	153,4	62,4	40,7%	91,0	59,3%
2016	148,7	58,3	39,2%	90,4	60,8%
2017	152,3	56,1	36,8%	96,3	63,2%

Zdroj: Vlastní zpracování na základě výročních zpráv ČAP z let 2000 – 2008 a na základě statistik ČNB z let 2009 – 2017.

Nejprve se podívejme na vývoj celkového předepsaného pojistného a na to, jakým způsobem jej ovlivnil vývoj pojištění neživotního. U celkového předepsaného pojistného došlo za sledované období téměř k 2,5 násobnému zvýšení, z hodnoty 63,1 miliard Kč na hodnotu 152,3 mld.. Na celkovém zvýšení se však větší měrou podílelo životní pojištění. Za 17 leté sledované období došlo ke zvýšení neživotního pojištění ze 43,2 miliard na 96,3 miliard, což představuje více než 2,2 násobné zvýšení.

Celkové předepsané pojistné se ve sledovaném období každoročně až do roku 2010 zvyšovalo. První mírný pokles však přišel v letech 2011 a 2012, který byl způsoben poklesem neživotního pojištění. V dalších letech pak celkové předepsané pojistné navázalo na předchozí růst, kromě let 2015 a 2016, kdy nastal jeho opětovný pokles, který nebyl způsoben vývojem neživotního pojištění. Segment neživotního pojištění od roku 2013 vykazuje růstový trend.

Pokles z roku 2016 připisuje výroční zpráva ČAP změnám ve vlastnické struktuře České pojišťovny, která prodala svoji pobočku v Polsku. Prodej pobočky se odrazil v neživotním pojištění, v roce 2016 došlo k mírnému poklesu předepsaného pojistného. V roce 2017 dochází k opětovnému růstu.

Tabulka 5 mimo výše předepsaného pojistného obsahuje též údaje o **podílu životního a neživotního pojistného na celkovém předepsaném pojistném**. Jedná se o globální ukazatel,

který zobrazuje stupeň rozvoje pojistného trhu a vyspělost ekonomiky. Ve vyspělých ekonomikách by měl podíl předepsaného pojistného ze životního pojištění přesahovat výši podílu předepsaného pojistného z neživotního pojištění. Podíl by měl činit 60:40 ve prospěch životního pojištění. V České republice je ovšem situace dlouhodobě opačná. Výroční zprávy ČAP uvádějí, že příčiny v rozdílech mezi EU a ČR jsou dlouhodobého a **strukturálního charakteru**. Jedná se o rozdíly v sociálním zabezpečení, důchodovém systému, míře zapojení komerčních pojišťoven do penzijního systému, životní úrovni obyvatel a motivaci občanů ke sjednávání pojištění.

Ukazatel se do roku 2004 pozvolna zlepšoval ve prospěch životního pojištění, ale od roku 2012 dochází k opětovnému poklesu podílu životního pojištění na celkovém předepsaném pojistném. V roce 2015 se poměr vrátil na hodnoty 40:60 ve prospěch neživotního pojištění. V roce 2017 podíl neživotního pojistného dosahoval hodnoty 63,2%.

Tabulka 6 zobrazuje **dynamiku vývoje předepsaného pojistného**, pomocí ukazatele **meziročních změn ve výši předepsaného pojistného**. Ukazatel se vypočte podle následujícího vzorce. [5]

$$\text{Změna velikosti předepsaného pojistného} = \frac{\text{předepsané pojistné v roce } n + 1}{\text{předepsané pojistné v roce } n}$$

Ukazatel je pojišťovnami sledován odděleně pro životní a neživotní pojištění.

Tabulka 6 Dynamika vývoje předepsaného pojistného v letech 2000 – 2017 – roční index (%)

Rok	Životní	Neživotní	Celkem
2000	14,3	10,8	11,9
2001	24,2	9,7	14,4
2002	20,9	8,0	12,5
2003	20,3	14,4	16,6
2004	7,5	5,5	6,3
2005	1,7	5,6	4,1
2006	5,1	3,7	4,2
2007	14,6	5,2	8,8
2008	5,1	5,3	5,2
2009	5,8	1,2	3,1
2010	19,2	0,4	8,2
2011	0,3	-1,4	-0,6
2012	0,1	-1,8	-1,0
2013	-0,7	4,2	1,9
2014	-0,5	2,0	0,9
2015	-12,3	5,0	-2,8
2016	-6,6	-0,7	-3,1
2017	-3,8	6,5	2,5

Zdroj: Vlastní zpracování dle Tabulky 5.

Ve sledovaném období mělo neživotní pojištění nejvyšší dynamiku růstu v roce 2003. Příčinou byla reakce na situaci, která nastala po rekordních **povodňových škodách** v roce 2002. Bylo potřeba zásadním způsobem navýšit sazby v příslušných oblastech neživotního pojištění. Po tomto vysokém růstu předepsaného pojistného se dynamika růstu snižuje a dochází ke stagnaci, která je způsobena zvýšenou konkurencí, související se **vstupem ČR do EU**, kdy na základě svobody poskytování služeb začínají na českém pojistném trhu působit pojišťovny a pobočky pojišťoven jiných států.

K významnějšímu poklesu růstové dynamiky v roce 2006 došlo za přispění stagnace růstu v oblasti pojištění majetku podnikatelů.

Od roku 2009 se začíná snižovat tempo růstu neživotního pojištění díky poklesu v jeho nejvýznamnější položce, kterou představuje oblast pojištění vozidel, tedy u **pojištění odpovědnosti z provozu vozidla** a u **havarijního pojištění**. Tento pokles výrazně přispěl v roce 2011 k celkovému poklesu pojistného trhu, ke kterému došlo poprvé od doby vzniku samostatné České republiky. Pokles v oblasti pojištění automobilů se zastavil až v roce 2013 a od tohoto roku dochází současně k obnovení růstu celého segmentu neživotního pojištění. K celkovému poklesu pojistného trhu došlo následně v roce 2015, jehož příčinou byl výrazný pokles v segmentu životního pojištění a tento pokles pokračoval i v roce následujícím. V roce 2017 se pokles životního pojištění oproti roku 2016 zpomalil, jelikož segment neživotního pojištění rostl tempem 6,5%. Zrychlení růstu v neživotním pojištění se týkalo zejména havarijního pojištění vozidel, pojištění majetku a pojištění všeobecné odpovědnosti.

2.3 Náklady na pojistná plnění

Náklady na pojistná plnění představují celkovou částku pojistných plnění, které pojišťovna ve sledovaném období již vyplatila nebo se je zavázala vyplatit pojištěnému či poškozenému subjektu. [8]

Náklady na pojistná plnění též členíme na náklady spojené s neživotním pojištěním a náklady plnění plynoucí z životního pojištění. Jejich přehled za sledované období udává Tabulka 7.

Tabulka 7 Vývoj nákladů na pojistná plnění (mld. Kč) a jejich roční indexy (%)

Rok	Neživotní	Roční index	Životní	Roční index	Celkem	Roční index
1999	25,7		9,9		35,5	
2000	23,8	-7,4	10,4	5,1	34,2	-3,7
2001	26,7	12,2	12,5	20,2	39,2	14,6
2002	47,7	78,7	12,4	-0,8	60,1	53,3
2003	44,7	-6,3	15,3	23,4	60,1	0,0
2004	34,9	-21,9	23,4	52,9	58,4	-2,8
2005	33,8	-3,2	19,7	-15,8	53,6	-8,2
2006	37,9	12,1	18,8	-4,6	56,7	5,8
2007	36,3	-4,2	25,2	34,0	61,5	8,5
2008	38,6	6,3	30,6	21,4	69,2	12,5
2009	42,3	9,6	33,4	9,2	75,7	9,4
2010	46,1	9,0	36,5	9,3	82,7	9,2
2011	43,1	-6,5	42,1	15,3	85,2	3,0
2012	41,8	-3,0	46,4	10,2	88,2	3,5
2013	49,2	17,7	51,4	10,8	100,6	14,1
2014	46,7	-5,1	58,3	13,4	105,0	4,4
2015	48,5	3,9	51,2	-12,2	99,7	-5,0
2016	52,7	8,7	44,1	-13,9	96,8	-2,9
2017	53,9	2,3	42,1	-4,5	96,0	-0,8

Zdroj: Vlastní zpracování dle výročních zpráv ČAP 2000 – 2010 a zprávách ČNB o výkonu dohledu nad finančním trhem 2011 - 2017

Nejvyšší růst nákladů na pojistná plnění nastal v roce 2002. U celkových nákladů se jednalo o navýšení o 53,3% oproti roku předchozímu, které bylo důsledkem navýšení nákladů na pojistná plnění u neživotního pojištění o 78,7% oproti roku 2001. Jednalo se o rok, kdy došlo na území České republiky k rekordním **povodňovým škodám**. Důsledkem těchto škod se náklady na pojistná plnění u neživotního pojištění téměř zdvojnásobily. Celkem byly škody způsobené povodněmi odhadovány na 73 miliard Kč. Počet pojistných událostí živelního pojištění se v roce 2002 oproti předchozímu roku zvýšil o 80%. V dalších letech pak docházelo k postupnému snižování nákladů na neživotní pojistná plnění.

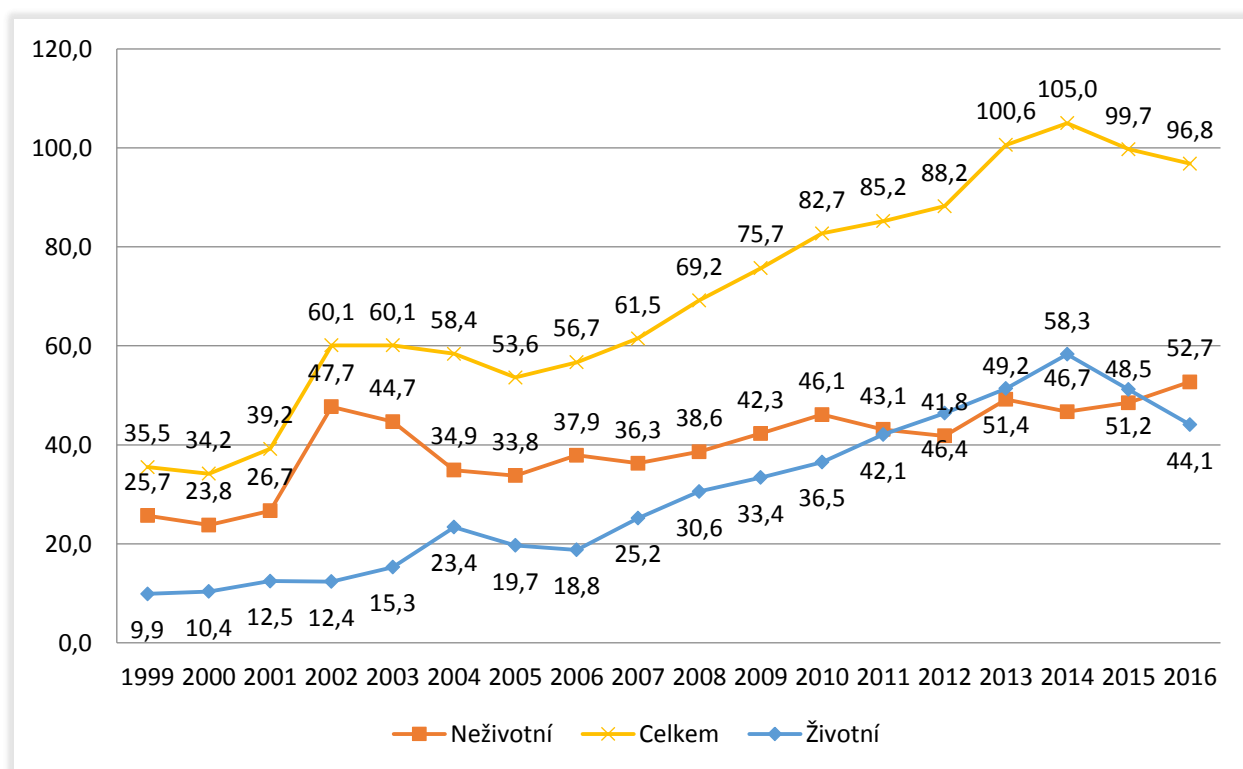
Na výši nákladů na pojistná plnění, týkajících se neživotního pojištění, má značný vliv skutečnost, zda sledovaný rok postihla významná **živelní událost**. V roce 2006, který byl mimořádný, co se týče likvidace škod způsobených povodněmi a tíhou sněhu, došlo poprvé od doby povodní z roku 2002 k výraznějšímu nárůstu nákladů na neživotní pojistná plnění (o 12,1%). Živelními katastrofami byl zasažen též rok 2010, pojišťovny zaznamenaly téměř stoprocentní nárůst nahlášených pojistných událostí v souvislosti s živelními katastrofami a pojistná plnění překročila v tomto roce 8 miliard Kč.

Další výrazný nárůst nákladů neživotního pojištění (o 17,7%) představoval rok 2013. V tomto roce způsobily povodně škody ve výši 7,6 miliard Kč a letní bouřky k tomu přispěly škodami ve výši 1,5 mld. Kč. V roce 2013 se oproti roku 2012 pojistné plnění živelních rizik zvýšilo více než dvojnásobně. Od roku 2013 do roku 2017 pojišťovny neřešily žádné závažné škody způsobené živelními katastrofami na území ČR.

Třetí nejvyšší vzestup nákladů na neživotní pojistná plnění představuje rok 2001, kdy se pojistná plnění zvýšila o 12,2% oproti předchozímu roku 2000. Dle výroční zprávy ČAP je příčinou této situace změna účetní metodiky v souvislosti s investičními operacemi pojišťoven.

Pokud se jedná o celkové náklady na pojistná plnění, více než desetiprocentní meziroční nárůst byl zaznamenán v roce 2008. Růst o 12,5% nebyl však způsoben neživotním pojištěním, ovlivnil jej vývoj nákladů u životního pojištění. Neživotní pojištění vykázalo v roce 2008 růst pouze o 6,3%, kde nejvyšší nárůst nákladů představovalo pojištění motorových vozidel.

Obrázek 2 Vývoj nákladů na pojistná plnění (mld. Kč)



Zdroj: Vlastní zpracování dle Tabulky 7

Obrázek 2 porovnává vývoj jednotlivých druhů nákladů na pojistná plnění. Dlouhodobě, s výkyvem v souvislosti s povodněmi v roce 2002, vykazují až do roku 2014 celkové náklady rostoucí trend. Od roku 2006 dochází k přibližování výše nákladů životního a neživotního pojištění, životní pojištění vykazuje v tomto období rostoucí trend, zatímco u neživotního pojištění dochází spíše ke stagnaci. Po roce 2011 poprvé náklady životního pojištění přesahují náklady na pojištění neživotní. Od roku 2014 však dochází k poklesu nákladů na životní pojištění a v roce 2016 náklady na životní pojištění opět klesají pod úroveň nákladů neživotního pojištění. Trend se nemění ani v roce 2017.

2.4 Škodovost

Ukazatel **škodovost** vyjadřuje poměr výše nákladů na poskytnutá pojistná plnění a výše předepsaného či „kmenového“ pojistného. Škodovost by neměla dosáhnout vyšší hodnoty než netto pojistné a též by neměla dosahovat 100% pojistného, jinak by toto pojištění bylo pro pojišťovnu ztrátové. [9]

Škodovost vypočítáme podle následujícího vzorce.

$$\text{Škodovost} = \frac{\text{Náklady na pojistná plnění}}{\text{Předepsané pojistné}}$$

Do čitatele dosadíme hodnoty z Tabulky 7 a do jmenovatele hodnoty z Tabulky 5 pro dané účetní období. Též uvedeme zvlášť škodovost pro životní a neživotní pojištění.

Jelikož by suma nákladů na pojistná plnění neměla přesahovat sumu předepsaného pojistného, ukazatel by neměl mít hodnotu větší než 1.

Tabulka 8 Vývoj škodovosti v letech 2000 – 2017 (%)

Rok	Neživotní	Životní	Celkem
1999	59,5	49,5	56,3
2000	49,7	45,6	48,4
2001	50,9	44,3	48,6
2002	84,1	36,3	66,1
2003	69,0	37,3	56,7
2004	51,1	53,0	51,8
2005	46,8	43,9	45,7
2006	50,6	39,9	46,5
2007	46,1	46,5	46,3
2008	46,6	53,7	49,5
2009	50,5	55,5	52,5
2010	54,8	50,9	53,0
2011	51,9	58,4	54,9
2012	51,2	64,4	57,4
2013	57,9	71,8	64,3
2014	53,9	81,9	66,5
2015	53,3	82,0	65,0
2016	58,3	75,6	65,1
2017	56,0	75,1	63,0

Zdroj: Vlastní zpracování dle Tabulky 5 a Tabulky 7

Ve sledovaném období, tj. v letech 2001 až 2017, bylo celkové předepsané pojistné v každém roce vyšší, než celkové vyplacené pojistné plnění, nedošlo tedy za celé sledované období z pohledu ukazatele škodovosti k překročení hranice 100%.

Ukazatel škodovost pro neživotní pojištění vykazuje dlouhodobé kolísání okolo hranice 50%. Nejhorší výsledek z pohledu ukazatele se týká roku 2002, kdy výše nákladů na pojistná plnění dosahovala 84,1% předepsaného pojistného. Zvýšení ukazatele bylo důsledkem obrovských škod v důsledku katastrofálních **povodní** ze srpna roku 2002. V následujícím roce, pak hodnota poklesla na 69% a v roce 2004 se hodnota ukazatele vrátila téměř na stejnou hodnotu, které dosahovala roku 2001.

Ačkoliv škodovost za celkový segment neživotního pojištění předepsané pojistné pokrývá náklady na pojistná plnění, ne všechny pojistné produkty vykazují tento pozitivní trend. Problémy se dlouhodobě vyskytují u **pojištění odpovědnosti z provozu vozidla**, od roku 2011 částka předepsaného pojistného za celý trh odpovědnosti z provozu vozidla nedokáže pokrýt náklady na pojistná plnění z tohoto pojištění. Důvodem je tlak na ceny pojištění, které jsou díky silnému konkurenčnímu prostředí tlačeny dolů. Pojišťovny tak musí náklady

na pojistná plnění v souvislosti s pojištěním odpovědnosti z provozu vozidla hradit z předepsaného pojistného jiných pojistných produktů.

Celková škodovost se v prvních deseti letech, vyjma roku 2002, kdy v důsledku zvýšení škodovosti u neživotního pojištění vzrostlo na 66,1%, pohybovala okolo hranice 50%. Od roku 2011 do roku 2015 dochází ke zhoršování ukazatele u životního pojištění, jehož důsledkem je i růst ukazatele celkové škodovosti a to až na 66,5%, kdy poprvé došlo k překročení škodovosti z roku 2002.

2.5 Pojištěnost

Ukazatel **pojištěnost** (některé prameny uvádí též celková pojištěnost či propojištěnost) vyjadřuje poměr předepsaného pojistného a HDP v běžných cenách. Jedná se o ukazatel, který hodnotí **vyspělost pojistného trhu**. Lze jej využít k vzájemnému porovnání vyspělosti jednotlivých zemí. Zobrazuje nám procentní podíl, jakým se předepsané pojistné podílí na HDP. [4]

$$\text{Celková pojištěnost} = \frac{\text{předepsané pojistné}}{\text{HDP}}$$

Data v čitateli již známe z Tabulky 5, pro data ve jmenovateli použijeme hodnoty pro HDP v běžných cenách.

Po dosazení do vzorce získáme roční hodnoty pro ukazatel celková pojištěnost.

Tabulka 9 Vývoj HDP v běžných cenách (mld. Kč) a pojištěnosti (%) v letech 2000 - 2017

Rok	HDP	Celková pojištěnost		
		Celkem	Životní	Neživotní
1999	2 242,4	2,8	0,9	1,9
2000	2 379,4	3,0	1,0	2,0
2001	2 568,3	3,1	1,1	2,0
2002	2 681,6	3,4	1,3	2,1
2003	2 810,4	3,8	1,5	2,3
2004	3 062,4	3,7	1,4	2,2
2005	3 264,9	3,6	1,4	2,2
2006	3 512,8	3,5	1,3	2,1
2007	3 840,1	3,5	1,4	2,1
2008	4 024,1	3,5	1,4	2,1
2009	3 930,4	3,7	1,5	2,1
2010	3 962,5	3,9	1,8	2,1
2011	4 033,8	3,8	1,8	2,1
2012	4 059,9	3,8	1,8	2,0
2013	4 098,1	3,8	1,7	2,1
2014	4 313,8	3,7	1,7	2,0
2015	4 595,8	3,3	1,4	2,0
2016	4 773,2	3,1	1,2	1,9
2017	5 055,0	3,0	1,1	1,9

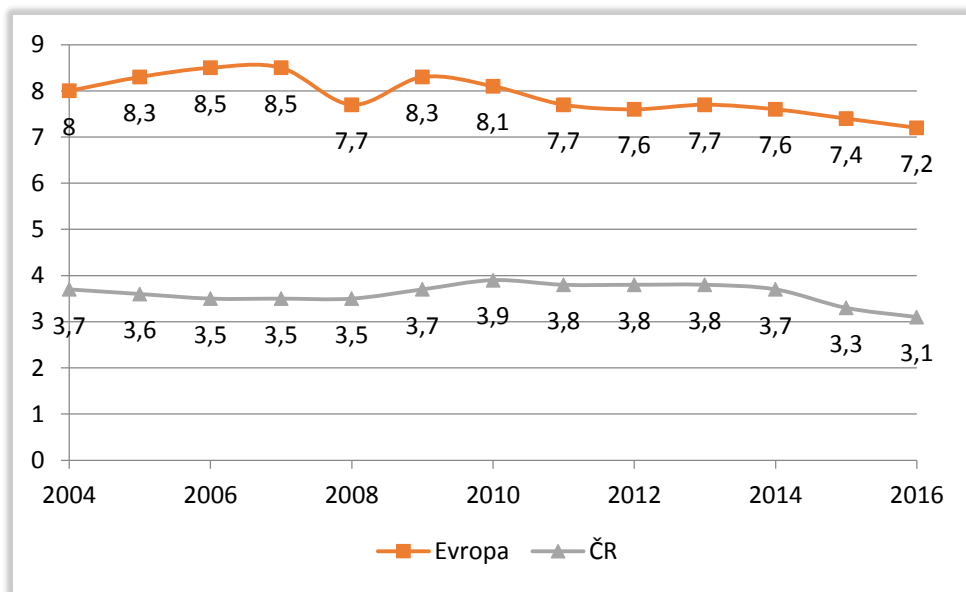
Zdroj: Vlastní zpracování dle statistik ČSÚ a vlastní výpočty na základě Tabulky 5

Ukazatel celkové pojištěnosti za sledované období do roku 2003 rostl. K růstu ukazatele nedochází poprvé v roce 2004. Dle výroční zprávy ČAP však pokles částečně souvisí s úpravou metodiky výpočtu HDP Českým statistickým úřadem (ČSÚ). V roce 2005 dochází k dalšímu poklesu, jehož příčinou je rychlejší růst HDP v běžných cenách, než růst předepsaného pojistného.

V následujících letech dochází ke stagnaci a kolísání ukazatele blízko hranice 4%. Důvodem je odlišný vývoj HDP a odlišný vývoj pojistného trhu. Od roku 2009 do roku 2011 tempo růstu pojistného trhu převyšuje růst HDP. Ukazatel neživotního pojištění zůstává prakticky na stejné hodnotě z důvodu stagnace v segmentu neživotního pojištění.

V roce 2015 dochází k protichůdnému vývoje HDP a pojistného trhu. Výrazněji klesá předepsané pojistné a zároveň roste HDP, což má za následek pokles celkové pojištěnosti z hodnoty 3,7% na hodnotu 3,3%. Situace se opakuje i v následujících 2 letech.

Obrázek 3 Porovnání vývoje celkové pojištěnosti v ČR a Evropské unii (%)



Zdroj: Vlastní zpracování dle Tabulky 9 a Insurance Europe [31]

Z Obrázku 3 je patrné, že ve vyspělých evropských státech je úroveň celkové pojištěnosti zhruba na dvojnásobné úrovni celkové pojištěnosti v České republice. Větší problém představuje oblast životního pojištění. Zatímco v zemích EU dosahuje podíl na HDP u životního a neživotního pojištění kolem 5 % a 3 %, v České republice je to v průměru 1,5% u životního a 2% i neživotního pojištění.

2.6 Koncentrace pojistného trhu

Důležitý ukazatel pro analýzu vývoje na pojistném trhu je též koncentrace pojišťoven na pojistném trhu. Slouží k analýze pojistného trhu z hlediska diverzifikace.

Tabulka 10 Koncentrace neživotního pojistného trhu v ČR (%)

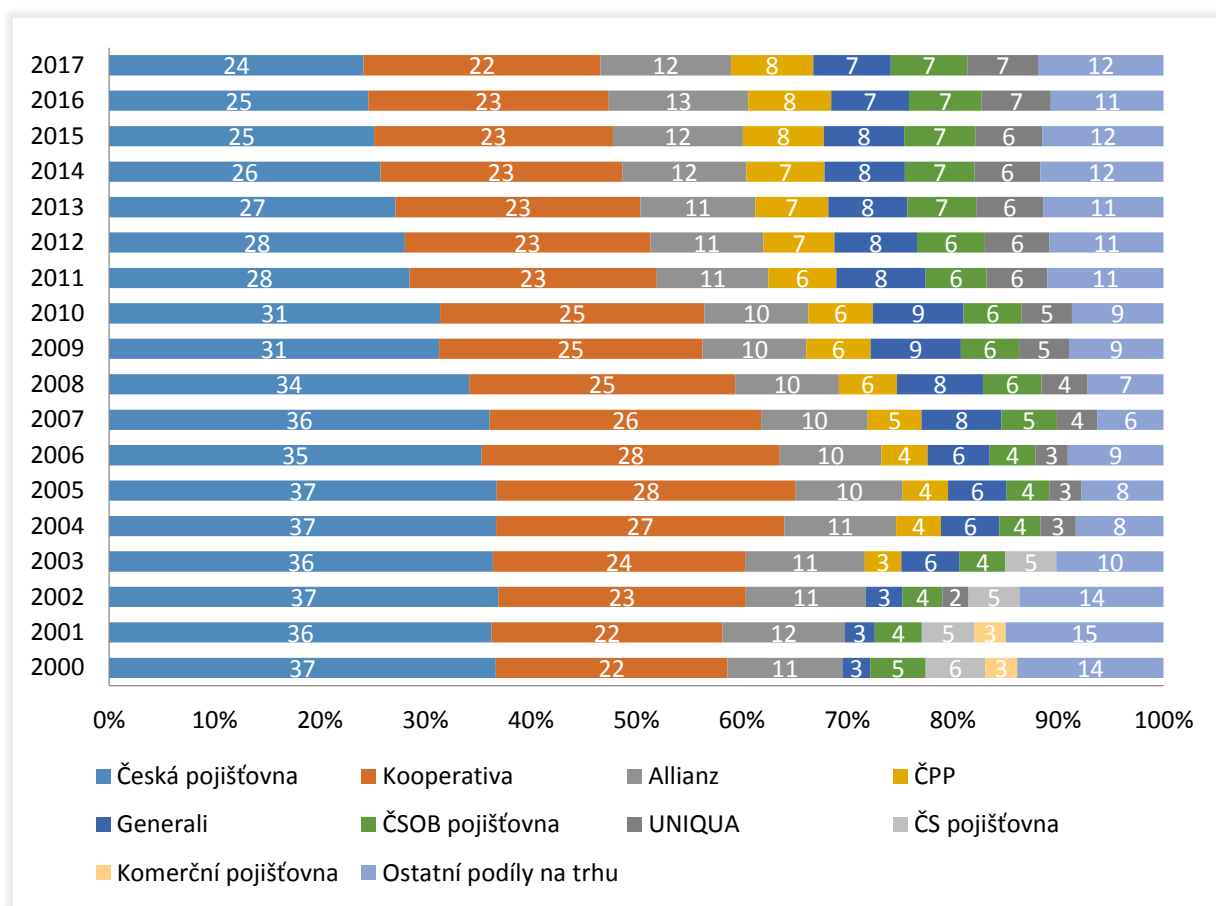
Rok	2000	2003	2006	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ČP	36,7	36,4	35,3	31,3	29,4	28,5	28,0	27,2	25,7	25,1	24,6	24,1
Kooperativa	22,0	23,9	28,3	25,0	24,8	23,5	23,3	23,2	22,9	22,7	22,8	22,5
Allianz	10,9	11,3	9,7	9,8	9,8	10,6	10,7	10,9	11,8	12,3	13,2	12,4
Prvních 3	69,5	71,7	73,2	66,1	64,0	62,5	62,0	61,3	60,4	60,1	60,6	59,0
Prvních 5	80,4	82,0	83,5	80,8	78,6	77,4	76,6	75,7	75,5	75,4	75,9	74,1
Prvních 10	92,2	94,8	94,6	94,7	93,5	93,9	94,3	93,8	93,4	93,6	94,2	93,3

Zdroj: Vlastní zpracování dle výročních zpráv ČAP 2000, 2003, 2006 a 2009 - 2017

Pořadí prvních 3 pojišťoven s nejvyšším podílem na trhu neživotního pojištění se od roku 2000 nezměnilo. Vedoucí postavení na trhu si dlouhodobě udržuje **Česká Pojišťovna (ČP)**,

jejíž podíl se však neustále každoročně snižuje. Druhou nejsilnější pojišťovnou na trhu s neživotním pojištěním je **Kooperativa**. Její podíl vykazuje stabilní charakter, kolísá v intervalu 28 – 22%. Jeho hodnota v roce 2000 byla prakticky totožná s tou v roce 2017, lišila se pouze o polovinu procentního bodu. Odlišné je však porovnání podílů první a druhé nejsilnější pojišťovny na trhu. Zatímco v roce 2000 představuje výše předepsaného pojistného pojišťovny Kooperativa necelých 60% hodnoty předepsaného pojistného České Pojišťovny, v roce 2017 se jejich podíly liší již jen o 1,6 procentního bodu. Třetí pozici si dlouhodobě udržuje pojišťovna **Allianz**, její podíl se v letech 2000 až 2011 pohybuje okolo 10% a od roku 2011 do roku 2016 se každoročně zvyšoval. V roce 2017 činil její podíl 12,4%.

Obrázek 4 Vývoj podílů největších pojišťoven na neživotním pojistném trhu (%)



Zdroj: Vlastní zpracování dle výročních zpráv ČAP 2000 – 2017

Celkový podíl těchto 3 největších pojišťoven se meziročně snižuje. Klesající trend vykazuje též podíl pěti největších pojišťoven, kdy se na 4. a 5. místě postupně vystřídaly **Pojišťovna České Spořitelny**, **Česká Podnikatelská Pojišťovna (ČPP)**, **pojišťovna Generali** a **pojišťovna ČSOB**. V letech 2000 až 2002 byla 4. nejsilnější pojišťovnou Pojišťovna České

Spořitelny následovaná ČSOB pojišťovnou. V období od roku 2003 do roku 2014 držela 4. nejvyšší podíl Generali. Tu v roce 2015 na 6. místo odsunula ČPP, jež dosud dlouhodobě udržovala 5. největší podíl na trhu neživotního pojištění. V roce 2017 představoval podíl ČPP 7,8%, Generali 7,35% a 7,26% činil podíl ČSOB pojišťovny. Dlouhodobě se zvyšuje i podíl pojišťovny **UNIQUA**, který činil v roce 2017 6,7%.

Podíl prvních 10 pojišťoven se za posledních 17 let nijak výrazně neměnil, dlouhodobě kolísá okolo 93%.

2.7 Předepsané pojistné podle jednotlivých kategorií neživotního pojištění

Pro účely podrobnější analýzy segmentu neživotního pojištění si nyní zobrazíme tabulku s podíly jednotlivých druhů pojištění podle výše předepsaného pojistného ve vybraných letech tak, jak se podílely na celkové výši předepsaného pojistného neživotního pojištění.

Pro analýzu jsou použita data z výročních zpráv ČAP a jedná se tedy o data členů ČAP.

Tabulka 11 Podíly předepsaného pojistného jednotlivých kategorií neživotního pojištění (%)

Druh pojištění	2000	2006	2010	2013	2014	2015	2016	2017
Úrazu	7,19	2,59	3,15	2,85	2,68	2,59	2,51	2,50
Nemoci	0,45	1,47	3,30	3,36	3,03	2,95	2,87	2,78
HP pozemních vozidel	22,29	21,36	19,78	18,59	18,31	18,81	19,67	20,03
HP vlaků	0,00	0,02	0,01	0,01	0,02	0,01	0,03	0,02
HP letadel	0,38	0,15	0,18	0,12	0,11	0,11	0,09	0,10
HP lodí	0,03	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02
Přepravovaného nákladu	0,83	0,52	0,36	0,38	0,44	0,43	0,42	0,43
Majetku	23,01	22,90	23,57	25,11	25,04	24,41	23,89	23,62
POZP vozidel	29,95	30,80	28,65	25,39	26,16	25,77	25,24	24,66
POZP letadel	0,02	0,31	0,12	0,10	0,09	0,12	0,13	0,11
POZP lodí	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02
Všeobecné smluvní	4,82	5,75	6,53	7,61	7,69	7,85	8,01	8,03
Úvěrů	2,55	2,47	0,01	0,03	0,03	0,09	0,28	0,22
Záruky	0,21	0,26	0,15	0,19	0,20	0,18	0,19	0,28
Finančních ztrát	0,51	1,10	1,96	2,41	2,50	2,54	2,56	2,48
Právní ochrany	0,22	0,30	0,37	0,44	0,44	0,45	0,46	0,47
Cestovní	1,73	2,06	2,17	2,47	2,53	2,37	2,38	2,59
Aktivní zajištění	0,61	0,77	1,91	2,53	2,38	2,98	2,90	3,24
Zaměstnavatele	5,16	7,15	7,76	8,39	8,31	8,30	8,36	8,40

Zdroj: Vlastní zpracování dle výročních zpráv ČAP 2000, 2006, 2010, 2013-2017

Největší podíl představuje **pojištění odpovědnosti z provozu (POZP) vozidla**. Jeho podíl se pohybuje ve většině let nad hranicí 25%. Naopak podíly odpovědnosti z provozu letadel a lodí, které se řadí do samostatné kategorie, mají velmi nízký podíl, což není nic překvapivého, porovnáme-li počet registrovaných letadel a lodí v ČR vzhledem k počtu automobilů.

Druhý největší podíl na neživotním pojištění si dlouhodobě udržuje **pojištění majetku**. Do pojištění majetku je zahrnuto jak **podnikatelské pojištění**, tak **pojištění osob**. Vysokého podílu, okolo 20%, dosahuje i kategorie **havarijní pojištění (HP) pozemních vozidel kromě kolejových**. Vlaky, letadla a plavidla tvoří podobně jako u pojištění odpovědnosti samostatnou kategorii. Následují dvě další velké položky, kterými jsou **všeobecné smluvní pojištění** a **pojištění odpovědnosti zaměstnavatele**. Ty v posledních 4 letech dosahují hodnoty okolo 8% podílu na předepsaném pojistném. Jednoprocentní podíl dále překonává aktivní zajištění, cestovní pojištění, pojištění úrazu a pojištění nemoci.

3 Faktory ovlivňující vývoj na neživotním pojistném trhu

V úvodu této kapitoly si nejprve uvedeme definici pojmu pojistný trh. Pojistný trh je možno členit na **věcný pojistný trh** a na **investiční pojistný trh**, toto členění uvádí např. Majtánová (2006). Následují tedy dvě různé definice tohoto pojmu.

- Na **věcném pojistném trhu** dochází ke střetu nabídky s poptávkou po pojistných produktech. Nabídku představují pojišťovny (pojistitelé) se svými pojistnými produkty a na straně poptávky stojí potenciální klienti pojišťoven, kteří mohou být fyzickými nebo právníckými osobami. [32]
- **Investiční pojistný trh** je trhem, kde dochází k investování disponibilních finančních prostředků tak, aby přinášely pojišťovně zisk. [8]

Pojistný trh ovlivňují různé faktory. K nejčastějším faktorům, které jsou uváděny v literatuře, patří **ekonomické** a **legislativní** faktory, uvádí jako jedny z ovlivňujících veličin například Ducháčková (2015). Dále též Čejková (2002) obecně dělí faktory, které mají vliv na vývoj na pojistném trhu na faktory vnější a vnitřní. **Vnější** faktory, pak představují vývoj ekonomických veličin (např. HDP, inflace, nezaměstnanost, situace u ostatních subjektů finančního trhu) a mezi faktory **vnitřními** zmiňuje též legislativní podmínky.

Následující kapitoly se zaměřují právě na tyto dva faktory. Kapitola 3.1. se zaměřuje na vývoj a změny v současné legislativě, které mají vliv na vývoj neživotního pojištění a kapitola 3.2. analyzuje na základě porovnávání vývoje časových řad ekonomických veličin a předepsaného pojistného neživotního pojištění závislost mezi vývojem na trhu neživotního pojištění vývojem české ekonomiky.

3.1 Legislativní faktory

Stát provádí regulaci pojistného trhu prostřednictvím své legislativní činnosti, ať už se jedná o zákony, vyhlášky či další právní dokumenty. Zásahy státu může docházet ke značným změnám z hlediska vývoje, struktury, členění či velikosti pojistného trhu. [4]

Vlády ve vyspělých tržních ekonomikách věnují pojišťovnictví velkou pozornost, protože dynamika rozvoje tohoto odvětví podmiňuje fungování finančních trhů a výrazně stimuluje rozvoj celého národního hospodářství. [8]

Regulace může být pro pojistné odvětví nejen **zdrojem příležitostí**, ale naopak může přinášet **dodatečné náklady**, které jsou s regulací spojené.

Příkladem zásahu státu do pojistného trhu, který přináší pojišťovnám nové příležitosti, může být existence zákonem stanovených povinných pojištění či povinně smluvních pojištění. V ČR se jedná zejména o tato neživotní pojištění:

- **komerční zdravotní pojištění pro cizince**, upravované zákonem č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR a o změně některých zákonů,
- **pojištění cestovních kanceláří pro případ úpadku**, upravované zákonem č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu,
- **pojištění záruky pro případ úpadku pracovní agentury**, upravované zákonem č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti,
- **povinné ručení**, upravované zákonem č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla,
- **zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele při pracovním úrazu či nemoci z povolání**, upravované vyhláškou Ministerstva Financí č. 125/1993 Sb..

Regulatorní zásahy státu mohou mít pro pojišťovny též negativní důsledky. Zejména se jedná o růst **dodatečných nákladů**. Příkladem může být změna požadavků na kapitálovou přiměřenost pojišťoven, která souvisí s metodikou Solvency II, implementovanou do českého právního řádu v roce 2016 (viz. kapitola 1.4.1).

Výroční zpráva ČAP z roku 2015 uvádí, že v posledních letech přichází na český pojistný trh velké množství regulatorních změn, které mají souvislost zejména s **ochranou spotřebitele**. Regulatorní předpisy jsou velmi komplexní a kladou zvýšené nároky na pojišťovny v souvislosti s implementací těchto legislativních změn a tedy ke zvyšování nákladů.

Příkladem nové legislativy, související s ochranou spotřebitele je nový zákon č. 170/2018 Sb. o distribuci pojištění a zajištění, který je podrobněji popsán v následující kapitole 3.1.1.

3.1.1 Legislativní změny v roce 2018

Vývoj v oblasti legislativy související s neživotním pojištěním je již popsán v kapitole 1. 4. Vývoj neživotního pojistného trhu po roce 1990, proto se tato kapitola dále zaměřuje pouze na současnou situaci a aktuální změny v oblasti legislativy.

ČNB na svých webových stránkách uvádí, že ke konci roku 2017 byly aktuální tyto zákony, týkající se neživotního pojistného trhu:

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník,
- Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví,
- Zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla,
- Zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí.

V souvislosti se současným a případně budoucím vývojem neživotního pojistného trhu je tedy potřeba zmínit některé změny, které se týkají zákonů souvisejícím s neživotním pojištěním, ke kterým došlo v roce 2018.

Od 1. ledna 2018 vešla v platnost novela zákona č. 168/1999 Sb., o **pojištění odpovědnosti z provozu vozidla**. Hlavní změnou je znovuzavedení „příspěvku nepojištěných“ do garančního fondu ČKP. Dále novela stanovuje povinnost pojištění po celou dobu, kdy je vozidlo zapsáno v registru. Povinnost pojištění se však nevztahuje na dobu, kdy je vozidlo vyrazené, odcizené, vyvezené do zahraničí nebo zaniklé. V neposlední řadě novela upravuje, jakým způsobem bude proveden převod přebývajících finančních prostředků z garančního fondu do fondu zábrany škod. [30]

Od 1. prosince 2018 nově nabyl účinnosti Zákon č. 170/2018 Sb. o **distribuci pojištění a zajištění**, kterým se ruší stávající zákon 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí. Jedná se o implementaci směrnice EU o distribuci pojištění (Insurance Distribution Directive) do českého právního řádu. Právní úprava o distribuci pojištění se zaměřuje zejména na **ochranu spotřebitele**. Zákon vymezuje novou definici kategorií zprostředkovatelů, přičemž jsou kladeny větší požadavky na jejich odbornost, která má být udržována následným vzděláváním, na jejich důvěryhodnost a profesionalitu. Spotřebitelům má být ze strany zprostředkovatelů poskytováno více informací ohledně pojistných produktů, pojišťoven a zprostředkovatelů samotných. Nově je zavedeno produktové řízení, které představuje ochranu zákazníka před vznikem pojistných produktů, které by jej mohly poškodit. [33]

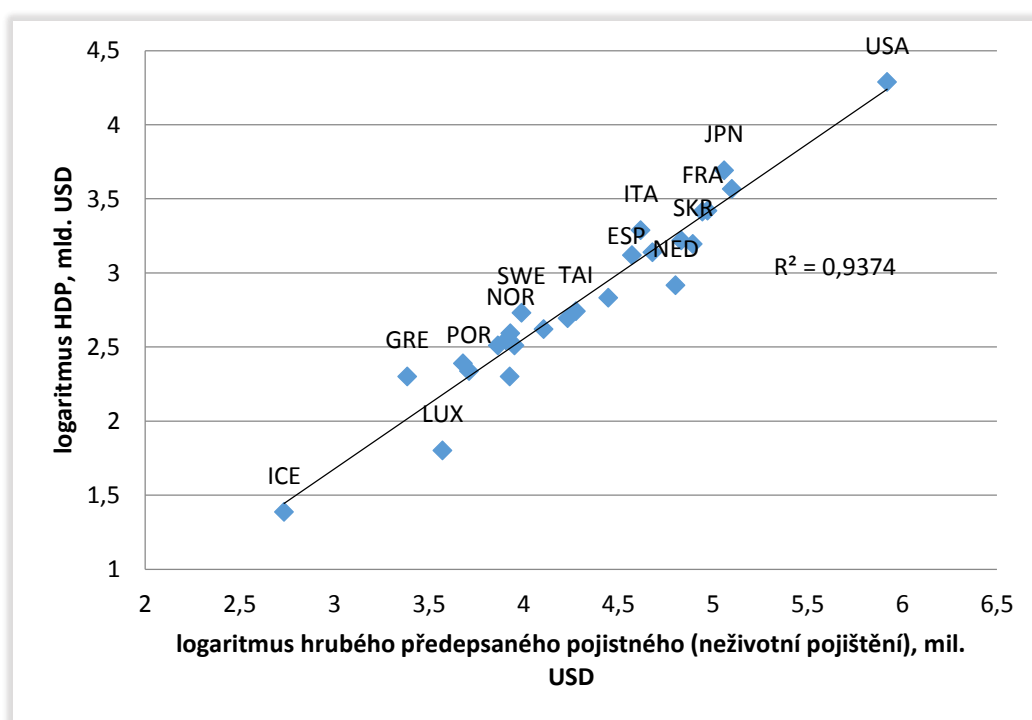
Součástí legislativní úpravy pojišťovnictví jsou dále **vyhlášky a prováděcí předpisy EU**.

3.2 Ekonomické faktory

Ekonomický růst a růst pojistného trhu spolu navzájem souvisí. Růst pojistného trhu může přispívat a podporovat ekonomický růst. Dostupnost pojištění v ekonomice poskytuje ochranu před riziky a tak je důležitá pro ekonomickou stabilitu. Zároveň však ekonomický růst může vést k růstu poptávky po pojištění. K ekonomickému růstu může též přispět investiční činnost pojišťoven, kdy pojišťovny vytvářejí velký objem aktiv, která se snaží zhodnotit na kapitálovém trhu. [10]

Následující bodový graf porovnává vztah mezi hrubým předepsaným pojistným u neživotního pojištění a růstem HDP u vybraných vyspělých ekonomik² za rok 2017.

Obrázek 5 Závislost mezi hrubým předepsaným pojistným pro neživotní pojištění a HDP ve vyspělých ekonomikách v roce 2017



Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat Swiss Re Institute, zpracováno dle [10]

Obrázek potvrzuje, že mezi výši HDP a výši hrubého předepsaného pojistného, ve sledovaných zemích, pro neživotní pojištění, existuje jistá závislost. Korelační koeficient udává číslo 0,94.

² Pozn. V obrázku jsou použita data následujících ekonomik: USA, Japonsko, Německo, UK, Francie, Itálie, Kanada, Jižní Korea, Austrálie, Španělsko, Nizozemsko, Švýcarsko, Taiwan, Švédsko, Belgie, Rakousko, Norsko, Israel, Dánsko, Singapore, Finsko, Portugalsko, Řecko, Nový Zéland, Lucembursko, Island.

3.2.1 Vývoj HDP v ČR

Vývoj HDP můžeme měřit dvěma způsoby a to jako vývoj reálného HDP, tedy HDP ve stálých cenách. Druhou variantou je měření HDP jako vývoj nominálního HDP, jinak též HDP v běžných cenách. Reálné HDP je na rozdíl od nominálního očištěné od vlivu inflace a vyjadřuje skutečný růst nebo pokles ekonomiky. Reálné HDP pak můžeme použít ke srovnávání napříč jednotlivými ekonomikami.

Tabulka 12 Vývoj reálného HDP v ČR v letech 2000 až 2017 (meziroční změny)

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
4,3	2,9	1,7	3,6	4,9	6,5	6,9	5,6	2,7
2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
-4,8	2,3	1,8	-0,8	-0,5	2,7	5,3	2,5	4,3

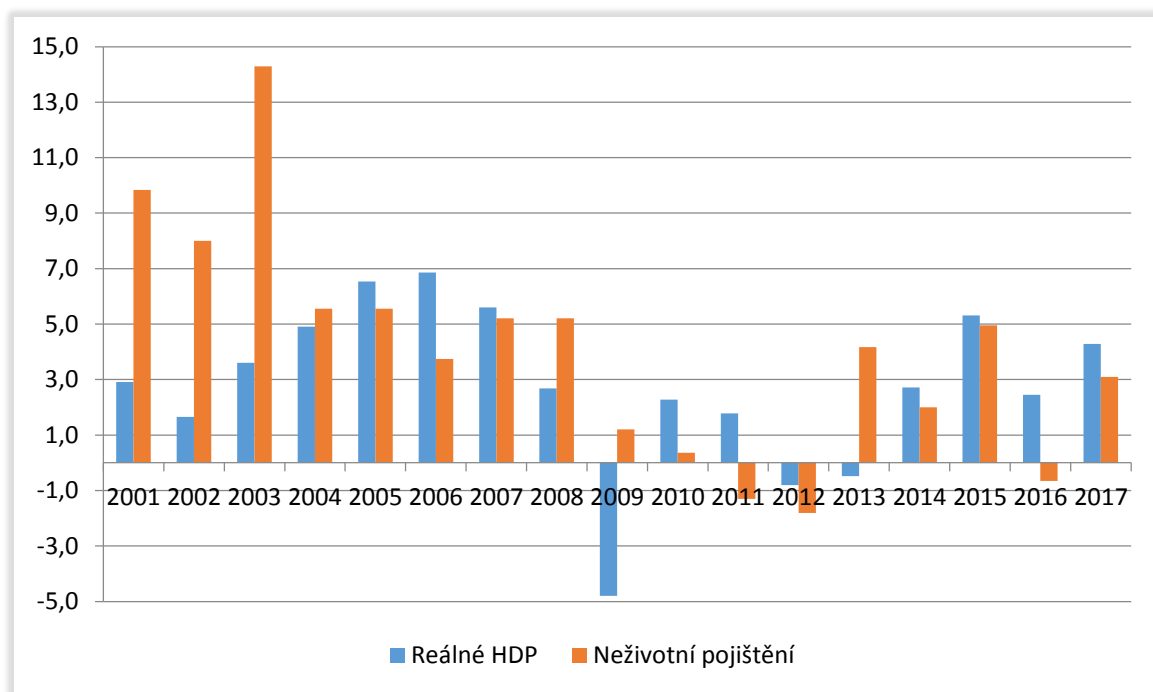
Zdroj: Vlastní zpracování dle statistik ČSÚ

Na počátku nového tisíciletí vykazuje reálný produkt růst a se vstupem do EU v roce 2004 se dynamika růstu ještě více zvyšuje. K výraznému snížení tempa růstu produktu dochází v roce 2008, kdy propuká **finanční krize**. Následkem krize se v roce 2009 ocitá česká ekonomika v recesi.

V roce 2010 dochází k oživení, které však následující rok zpomaluje a v roce 2012 se opět ekonomika ocitá v recesi. V roce 2014 pak dochází k oživení české ekonomiky. V roce 2016 dochází oproti roku 2015 ke zpomalení ekonomického růstu, které je však způsobené vlivem jednorázových investic, které měly vliv na růst HDP v předchozím roce. V roce 2017 se výkonnost české ekonomiky dále zvyšovala, došlo oproti roku 2016 k růstu reálného HDP o 4,3%. [35]

Srovnání meziročního vývoje HDP a hrubého předepsaného pojistného na neživotní pojištění ilustruje následující obrázek.

Obrázek 6 Srovnání vývoje reálného HDP a neživotního pojištění (meziroční změny)

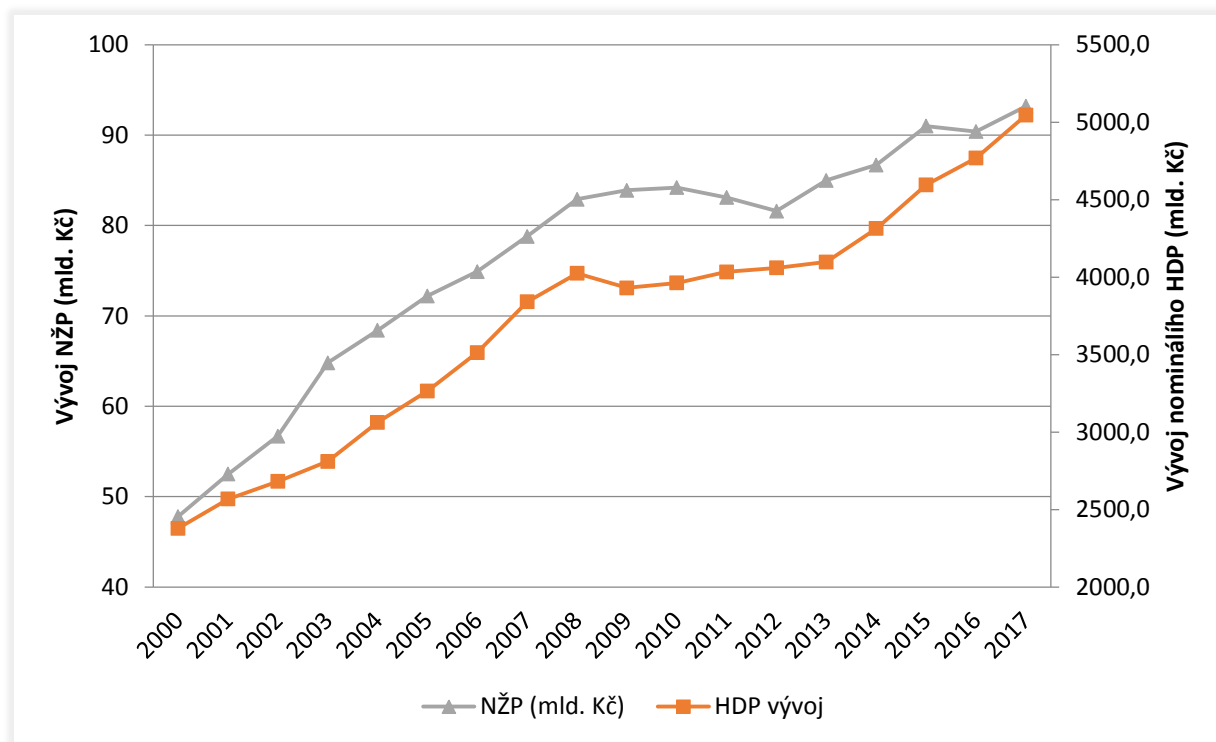


Zdroj: Vlastní zpracování na základě Tabulky 12 a Tabulky 6

Patrná je částečná souvislost meziročních změn předepsaného pojistného a reálného produktu. V období od roku 2001 až 2003 tempo růstu vývoje HDP nejprve zpomaluje a následně zrychluje, stejně tak jako je tomu u vývoje předepsaného pojistného. Od roku 2004 je však vývoj obou veličin protichůdný. V době zvyšování tempa hospodářského růstu dochází ke snižování tempa růstu předepsaného pojistného a naopak. V období recese v roce 2009 nejprve zpomaluje růst pojistného na neživotní pojištění a okolo roku 2012, kdy česká ekonomika prochází druhou recesí, dochází u vývoje neživotního pojištění k poklesu. Od roku 2014 až do roku 2017, kromě situace v roce 2016, kdy je vývoj obou veličin opět protichůdný, neživotní pojistný trh i HDP rostou.

Předepsané pojistné je však sledováno v běžných cenách a není očištěno od vlivu inflace. Obrázek 7 ukazuje srovnání vývoje HDP v běžných cenách a předepsaného pojistného. Mělo by se potvrdit, že trend HDP bude podobný trendu vývoje pojistného na neživotní pojištění.

Obrázek 7 Srovnání vývoje nominálního HDP a neživotního pojištění (meziroční změny)



Zdroj: Vlastní zpracování na základě Tabulky 5 a Tabulky 9

HDP vyjádřený v běžných cenách dosahoval v roce 2017 hodnoty 5,1 bil. Kč. Z obrázku je patrná jistá závislost vývoje těchto dvou veličin v absolutních hodnotách a vývoj neživotního pojištění vizuálně odpovídá vývoji nominálního hrubého domácího produktu. Je však patrné, že pojištění roste jiným tempem než HDP.

Podrobněji analyzuje závislost vývoje nominálního HDP a předepsaného pojistného na neživotní pojištění kapitola 2.5..

3.2.2 Vývoj inflace v ČR

V Tabulce 13 je uveden vývoj inflace v ČR v letech 2000 až 2017. Vývoj je vyjádřený přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen. Index spotřebitelských cen (ISC) sleduje ČSÚ a provádí výpočet pomocí spotřebního koše. Nejvyšší váhu ve spotřebním koši představují náklady na bydlení, následované potravinami a nealkoholickými nápoji a dopravou.

Tabulka 13 Vývoj míry inflace v ČR (% změna průměrné cenové hladiny za posledních 12 měsíců oproti průměru předchozích 12 měsíců)

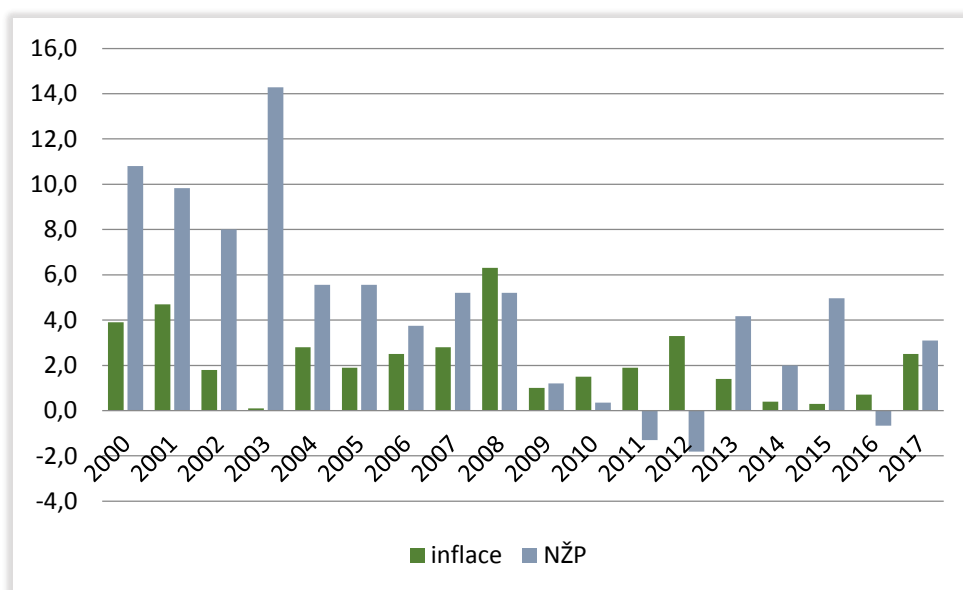
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
3,9	4,7	1,8	0,1	2,8	1,9	2,5	2,8	6,3
2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1,0	1,5	1,9	3,3	1,4	0,4	0,3	0,7	2,5

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

Cílování inflace provádí v rámci zabezpečení cenové stability ČNB. Ta v roce 2008, kdy došlo k vypuknutí finanční krize, reagovala zahájením politiky **kvantitativního uvolňování**. V prvních letech uskutečňovala politiku pomocí snižování měnově-politických úrokových sazeb, které od roku 2012 poklesly až na tzv. technickou nulu (0,05%). Následně ČNB, aby zabránila deflačním tlakům, v listopadu roku 2013 přechází na devizové intervence s měnově-politickým kurzem jako nástrojem měnové politiky se závazkem udržovat měnový kurz na úrovni 27 CZK/EUR. Inflačního cíle, platného od ledna 2010, stanoveného jako meziroční přírůstek ISC ve výši 2% s toleračními pásmy jednoho procentního bodu na obě strany, se podařilo dosáhnout poprvé po čtyřech letech v prosinci 2016. K návratu ke konvenční měnové politice a ukončení kurzového závazku dochází poté v dubnu 2017. [37]

Nyní si pomocí údajů z Obrázku 8 ověříme platnost hypotézy pro český neživotní pojistný trh, že zvýšení inflace by mělo vést ke snížení poptávky po pojištění ze strany spotřebitelů, a mělo by tedy dojít k poklesu hrubého předepsaného pojistného.

Obrázek 8 Srovnání vývoje inflace a neživotního pojištění v ČR



Zdroj: Vlastní zpracování na základě Tabulky 5 a 13

Pokud porovnáme vývoj míry inflace v ČR a vývoj předepsaného pojistného na neživotní pojištění, vidíme, že pro český neživotní pojistný trh není hypotéza platná. Vzájemná závislost mezi výší inflace a výší předepsaného pojistného se nezdá být z obrázku patrná, sledované veličiny se ve sledovaném období nevyvíjely rovnoměrným způsobem.

3.2.3 Vývoj nezaměstnanosti v ČR

Podle Okunova zákona existuje souvislost mezi vývojem HDP a nezaměstnaností, jelikož nezaměstnanost v sobě obsahuje cyklickou složku, která reaguje na změny hospodářských cyklů. Mělo by platit, že při poklesu HDP bude růst nezaměstnanost a naopak.

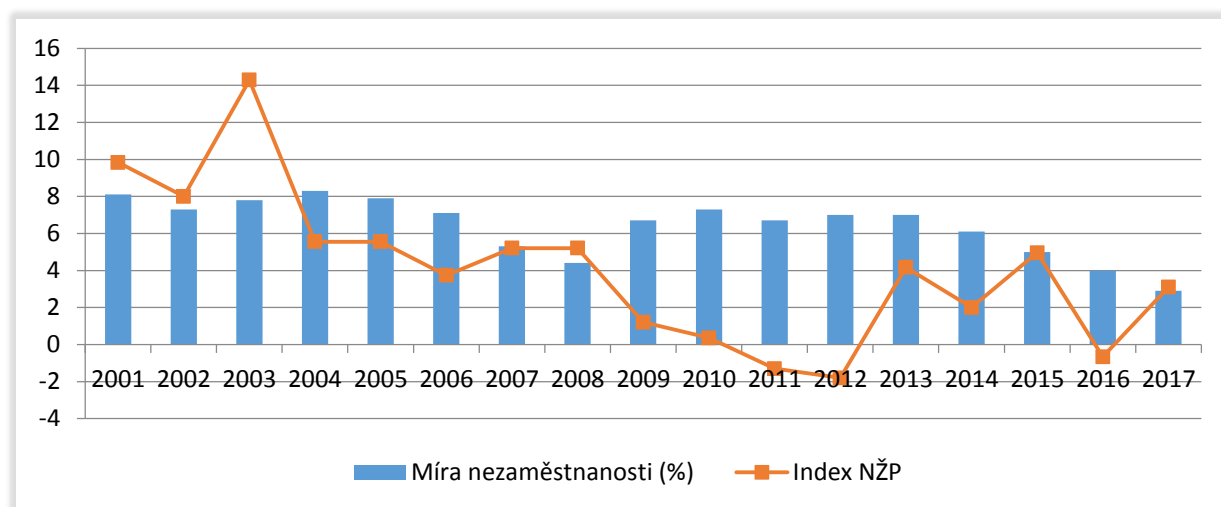
Tabulka 14 Vývoj obecné míry nezaměstnanosti v ČR (%)

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
8,8	8,1	7,3	7,8	8,3	7,9	7,1	5,3	4,4
2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
6,7	7,3	6,7	7,0	7,0	6,1	5,0	4,0	2,9

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

Na počátku sledovaného období se míra nezaměstnanosti pohybovala i přes celkový ekonomický růst okolo hodnoty 8%. Od roku 2004 do roku 2008 se nezaměstnanost postupně snižovala. V roce 2008 klesla téměř na polovinu hodnoty roku 2004. V roce 2009 přichází vlivem finanční krize recese a s ní stoupá i míra nezaměstnanosti, která se v následujících pěti letech pohybuje okolo hodnoty 7% a na hodnotě 7% drží i v roce 2012, kdy přichází druhá recese. S návratem k hospodářskému růstu v roce 2014 klesá též míra nezaměstnanosti a její pokles pokračuje až do současnosti.

Obrázek 9 Srovnání vývoje nezaměstnanosti s vývojem neživotního pojištění



Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ a Tabulky 6

Obrázek 9 zobrazuje vývoj míry nezaměstnanosti a porovnává, zda platí hypotéza, že při vysoké míře nezaměstnanosti meziročně klesá tempo růstu neživotního pojištění. Z obrázku je patrné, že z celkového pohledu se tyto dvě veličiny vyvíjely v českých podmínkách odlišně. Nicméně například v období od roku 2005 do roku 2008 je možno pozorovat, že s rostoucí mírou nezaměstnanosti klesá tempo růstu neživotního pojištění a naopak. Toto tvrzení však není platné pro žádnou delší souvislou část pozorovaného období.

3.2.4 Situace na finančním trhu

V České republice jsou pojišťovací subjekty třetím největším investorem (největšími investory jsou banky a penzijní fondy) na finančních trzích. Podílí se též na financování státního dluhu ČR, podle výroční zprávy ČAP (2017) mají pojišťovny investováno téměř 130 mld. Kč v českých státních dluhopisech.

Pojišťovny v rámci finančního řízení a hospodaření tvoří **technické rezervy (TR)**. Jsou tvořeny z **přijátého pojistného** a využívají se na vyplacení pojistných plnění. Pojišťovna tvoří TR na základě toho, na jaké pojištění se daná rezerva vztahuje. Z důvodu rozdílného charakteru životního a neživotního pojištění je třeba rozlišovat mezi tvorbou technických rezerv pro neživotní a zvláště pro životní pojištění. Pro pojistné rezervy tvořené v souvislosti s životním pojištěním je typické investování do dlouhodobých instrumentů a naopak pojistné rezervy tvořené na neživotní pojištění jsou investovány do krátkodobých instrumentů, jelikož je na rozdíl od rezerv pro životní pojištění žádoucí, aby byly v krátké době likvidní. [6]

Tabulka 15 Vývoj technických rezerv NŽP v letech 2000 – 2017 (mld. Kč)

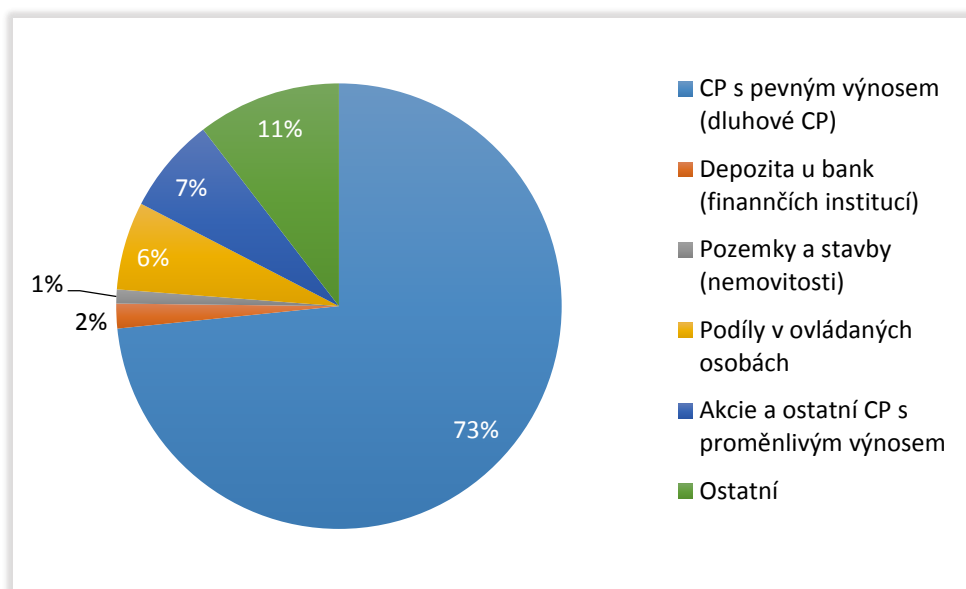
Rok	TR NŽP	Index	Rok	TR NŽP	Index
2000	30,8	-6,7	2009	66,6	-9,5
2001	37,2	20,8	2010	57,6	-13,5
2002	46,6	25,5	2011	56,7	-1,5
2003	50,9	9,1	2012	56,6	-0,1
2004	59,3	16,6	2013	54,8	-3,2
2005	58,5	-1,4	2014	55,0	0,3
2006	62,3	6,4	2015	55,5	1,0
2007	68,2	9,5	2016	56,9	2,4
2008	73,6	7,9	2017	59,4	4,5

Zdroj: výroční zprávy ČAP, 2000 - 2017

Zatímco se objem celkových technických rezerv podle údajů z výročních zpráv ČAP za celé sledované období zvyšoval, technické rezervy na neživotní pojištění, jejichž vývoj je zobrazený v Tabulce 15, vykazovaly od roku 2009 až do roku 2013 klesající trend. Od roku 2014 technické rezervy na neživotní pojištění opět rostou.

Dočasně volné prostředky technických rezerv a další část aktiv jsou pojišťovny investovány na domácích a zahraničních finančních trzích. Následující obrázky popisují konkrétní investiční instrumenty, do kterých pojišťovny investují své finanční prostředky, tedy jejich **finanční umístění**.

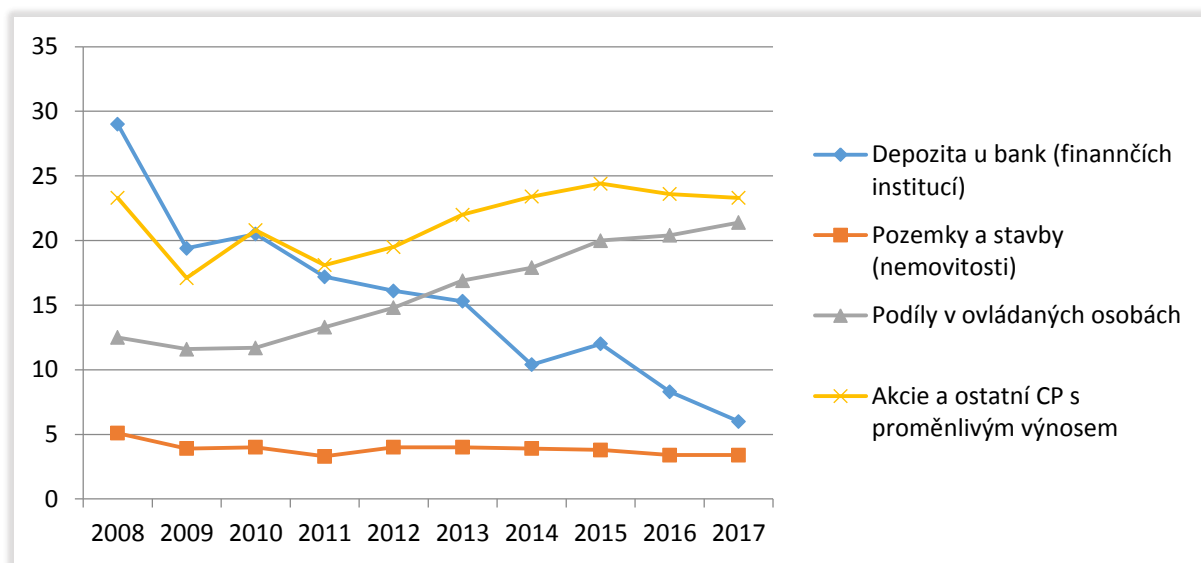
Obrázek 10 Podíl jednotlivých instrumentů na finančním umístění v roce 2017



Zdroj: Vlastní zpracování dle výroční zprávy ČAP 2017

Největší podíl ve skladbě finančního umístění technických rezerv představují dlouhodobě **cenné papíry s pevným výnosem**. Podle údajů z výročních zpráv ČAP v posledních deseti letech investice do dluhopisových instrumentů stabilně převyšují $\frac{3}{4}$ investic do ostatních investičních instrumentů. Další významnou položkou jsou investice do akcií a ostatních CP s pohyblivým výnosem, následované podíly v ovládaných osobách.

Obrázek 11 Vývoj finančního umístění jednotlivých investičních instrumentů (mld. Kč)



Zdroj: Vlastní zpracování dle výročních zpráv ČAP 2008 – 2017

Výše uvedený graf na Obrázku 11 zobrazuje vývoj objemu finančního umístění technických rezerv podle jednotlivých investičních instrumentů. **Depozita u finančních institucí** vykazují během posledních 10 let klesající trend, pojišťovny postupně od finančního umístění do depozit upouštějí. Naopak rostoucí trend vykazují **podíly v ovládaných osobách** a od roku 2011 vzrostl též objem investovaných prostředků do **akcií a cenných papírů s proměnlivým výnosem**. Objem investovaných prostředků do **pozemků a staveb** naopak velmi pozvolna během sledovaného období klesá.

4 Vývojové trendy v oblasti pojištění průmyslu a podnikatelů

Pojištění podnikatelských rizik patří z hlediska objemu k nejvýznamnějším segmentům neživotního pojištění. Pojišťovny na českém pojistném trhu nabízejí v rámci pojištění průmyslu a podnikatelů tyto pojistné produkty:

Tabulka 16 Přehled pojistných produktů pro podnikatele a průmysl

Živelní pojištění	Pojištění pro případ poškození vodou z vodovodního zařízení	Pojištění přerušení provozu
Pojištění pro případ škod způsobených krádeží či loupežným přepadením	Pojištění odpovědnosti za škodu	Pojištění All Risks
Havarijní pojištění vozidel	Pojištění technických rizik (stroje a strojní zařízení, stavební a montážní pojištění, elektrotechnika)	Zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání
Pojištění právní ochrany	Pojištění finančních rizik (škody ve finančních ústavech způsobených zpronevěrou, podvodem, paděláním)	Pojištění odpovědnosti managementu
Povinné pojištění odpovědnosti u vybraných povolání	Pojištění úvěrů (obecná platební neschopnost, úvěry: vývozní, hypoteční, podnikatelský, zemědělský)	Pojištění odpovědnosti za výrobek
Pojištění přepravy	Pojištění letadel	Pojištění říčních a námořních lodí

Zdroj: Vlastní zpracování dle výroční zprávy ČAP 2017

Tato část práce bude údaje o pojištění průmyslu a podnikatelů na základě výročních zpráv ČAP z let 2000 až 2017 a analýza bude prováděna na základě údajů členů ČAP. Některé typy pojištění, uvedených v tabulce 16 nebudou do analýzy zahrnuty, jedná se o tato pojištění:

- pojištění dopravních prostředků podnikatelů
- zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání

Podnikatelé si sjednávají **havarijní pojištění** pro firemní dopravní prostředky a **pojištění odpovědnosti z provozu vozidel**. Tyto dva druhy pojištění nejsou však od roku 2003 dle metodiky ČAP, ze které údaje v tabulkách této kapitoly vycházejí, evidovány zvlášť pro obyvatelstvo a podnikatele a proto se v následujících statistikách dále nevyskytují.

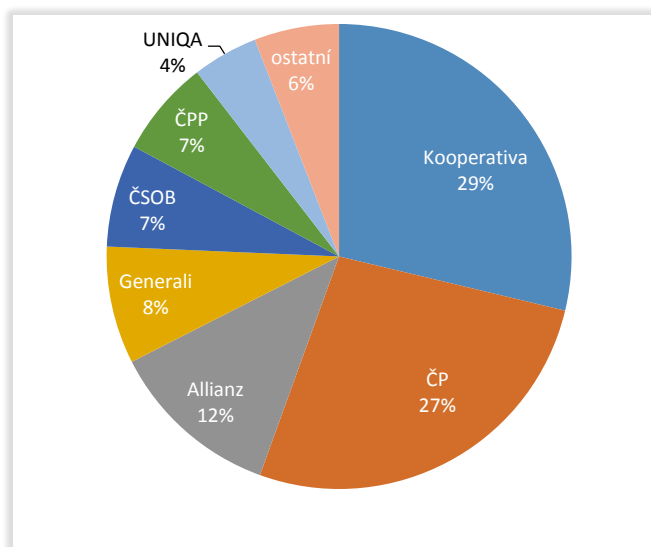
Zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání též není dle metodiky ČAP zahrnováno do údajů o pojištění průmyslu a podnikatelů. Je vykazováno pod pojmem zákonné nesmluvní pojištění jako zvláštní kategorie pojištění.

Stejně jako v kapitole 2, i v této kapitole se objevují v komentářích k tabulkám údaje, u kterých není přímo uveden zdroj. Jedná se o údaje z výročních zpráv České asociace pojišťoven z let 2000 až 2017.

4.1 Koncentrace pojistného trhu u pojištění podnikatelů

V roce 2017 nabízelo pojistné produkty proti podnikatelským rizikům celkem 14 členů ČAP. Jejich podíly jsou zobrazeny na Obrázku 12. První 3 pojišťovny, které měly v roce 2017 nejsilnější podíly na celkovém trhu neživotního pojištění (viz. kapitola 2.6), mají též největší podíl u pojištění průmyslu a podnikatelů. Pouze zde došlo k výměně na prvním a druhém místě, kdy největší podíl na trhu s pojištěním pro podnikatele a průmysl z hlediska výše hrubého předepsaného pojistného náleží pojišťovně **Kooperativa**.

Obrázek 12 Podíly pojišťoven na podnikatelském pojištění v roce 2017



Zdroj: Vlastní zpracování dle statistických údajů ČAP [37]

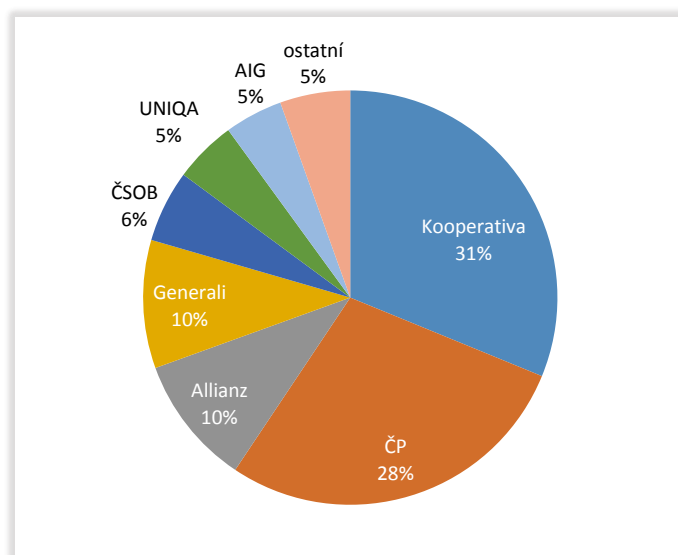
Druhým nejsilnějším subjektem, poskytujícím pojištění podnikatelům na českém trhu je **Česká pojišťovna**. Trojici pojišťoven s nejsilnějším podílem na trhu uzavírá i zde též jako na celém trhu neživotního pojištění **Allianz pojišťovna**. Tyto 3 pojišťovny přesahují každá 2 mld. Kč na hrubém předepsaném pojistném a celkem tvoří téměř 68% podíl na trhu

s podnikatelským pojištěním, což dělá v souhrnu více než 12 mld. Kč na hrubém předepsaném pojistném.

Hrubé předepsané pojistné vyšší než 1 mld. přesahují též **Generali pojišťovna, ČSOB pojišťovna a Česká podnikatelská pojišťovna.**

Pro porovnání vývoje koncentrace pojistných subjektů si zobrazíme Obrázek 13. Na obrázku je patrné, že koncentrace pojistných subjektů byla i před deseti lety vysoká, více než polovinu trhu si dělily dvě nejsilnější pojišťovny, Kooperativa a Česká pojišťovna, třetí nejsilnější pojišťovnou byla též pojišťovna Allianz.

Obrázek 13 Podíly pojišťoven na podnikatelském pojištění v roce 2007



Zdroj: Vlastní zpracování dle statistických údajů ČAP [37]

Oproti roku 2007 se v roce 2017 podíl třech největších pojišťoven velmi mírně vzrostl. Též se mírně snížil podíl sedmi nejsilnějších subjektů na sledovaném trhu. Zvýšil se i počet pojišťoven, v roce 2007 poskytovalo pojištění podnikatelům 12 pojišťoven, v roce 2017 to bylo 14 subjektů. Můžeme tedy konstatovat, že koncentrace pojistných subjektů na trhu podnikatelského pojištění se za posledních deset let mírně zvýšil.

4.2 Hrubé předepsané pojistné u pojištění podnikatelů

Tabulka 17 zobrazuje výši předepsaného pojistného pojištění podnikatelů a průmyslu tak, jak je sledováno na základě platných metodik ČAP.

V letech 2000 a 2001 pojištění podnikatelů vykazuje mírný pokles. Pro tyto roky byla však používána odlišná metodika výpočtu, než pro ostatní data, nelze je tedy porovnávat s následujícími roky. Pokles mezi těmito roky je způsoben zejména snížením předepsaného pojistného u **havarijního pojištění motorových vozidel**, které je však v následujících letech sledováno odděleně a již není samostatně sledováno havarijní pojištění pro podnikatele a nepodnikatelské subjekty.

Údaje v Tabulce 17 pro období po roce 2001 zahrnují především **pojištění majetku** a **všeobecná pojištění odpovědnosti**. Tyto dvě pojištění patří mezi největší položky pojištění podnikatelských subjektů. Třetí největší podíl tvoří **pojištění úvěru**. Dva největší segmenty podnikatelského pojištění, již zmíněné pojištění majetku a pojištění všeobecné odpovědnosti, jsou zobrazeny v Tabulce 18.

Tabulka 17 Vývoj předepsaného pojistného pojištění podnikatelů celkem (mil. Kč)

Rok	Předepsané pojistné	Index	Rok	Předepsané pojistné	Index	Rok	Předepsané pojistné	Index
2000	19 446	-0,08	2006	16 070	-4,16	2012	17 554	-0,79
2001	18 946	-2,57	2007	15 648	-2,63	2013	17 748	1,11
2002	14 464	(5,25) ³	2008	16 669	6,53	2014	17 623	-0,71
2003	17 229	19,12	2009	17 208	3,23	2015	18 324	3,98
2004	16 688	-3,14	2010	17 048	-0,93	2016	18 852	2,88
2005	16 767	0,48	2011	17 693	3,78	2017	19 940	5,77

Zdroj: Vlastní zpracování dle výročních zpráv ČAP 2000 – 2017

Tabulka 18 Vývoj předepsaného pojistného pojištění majetku a odpovědnosti podnikatelů (mil. Kč)

Rok	PP majetku	Index	PP odpovědnosti	Index	Rok	PP majetku	Index	PP odpovědnosti	Index
2000	6 669	-9,99	1 900	2,27	2009	12 113	4,04	4 132	-8,50
2001	7 050	5,72	2 294	20,74	2010	11 905	-1,72	4 256	2,99
2002	8 137	15,42	2 718	18,46	2011	12 294	3,27	4 572	7,43
2003	11 158	37,13	3 212	18,19	2012	12 243	-0,41	4 606	0,74
2004	11 772	5,50	2 912	-9,36	2013	12 256	0,10	4 553	-1,14
2005	11 891	1,02	3 785	29,98	2014	12 657	3,28	4 635	1,79
2006	11 495	-3,33	3 696	-2,34	2015	13 069	3,25	4 811	3,80
2007	11 184	-2,71	3 791	2,58	2016	13 257	1,44	5 095	5,91
2008	11 643	4,11	4 516	19,12	2017	13 901	4,85	5 316	4,33

Zdroj: Vlastní zpracování dle výročních zpráv ČAP 2000 - 2017

Předepsané pojistné (PP) vykazuje celkově od roku 2002 do roku 2017 **rostoucí trend**, který je však provázen několika výraznějšími výkyvy.

³ Pozn. Hodnota v tabulce představuje změnu oproti hodnotě počítané i z havarijního pojištění a pojištění odpovědnosti. Jedná se o hodnotu 19 941 tis. Kč.

V důsledku **teroristických útoků** na Světové obchodní centrum v New Yorku 11. září 2001 docházelo v následujícím roce k celkovému **narovnávání sazeb pojistného** (k jejich zvyšování), které se týkalo i ČR a toto navyšování sazeb se týkalo především námi sledovaného pojištění pro podnikatele a průmysl. Zvyšování sazeb je příčinou růstu hrubého předepsaného pojistného mezi roky 2001 a 2002.

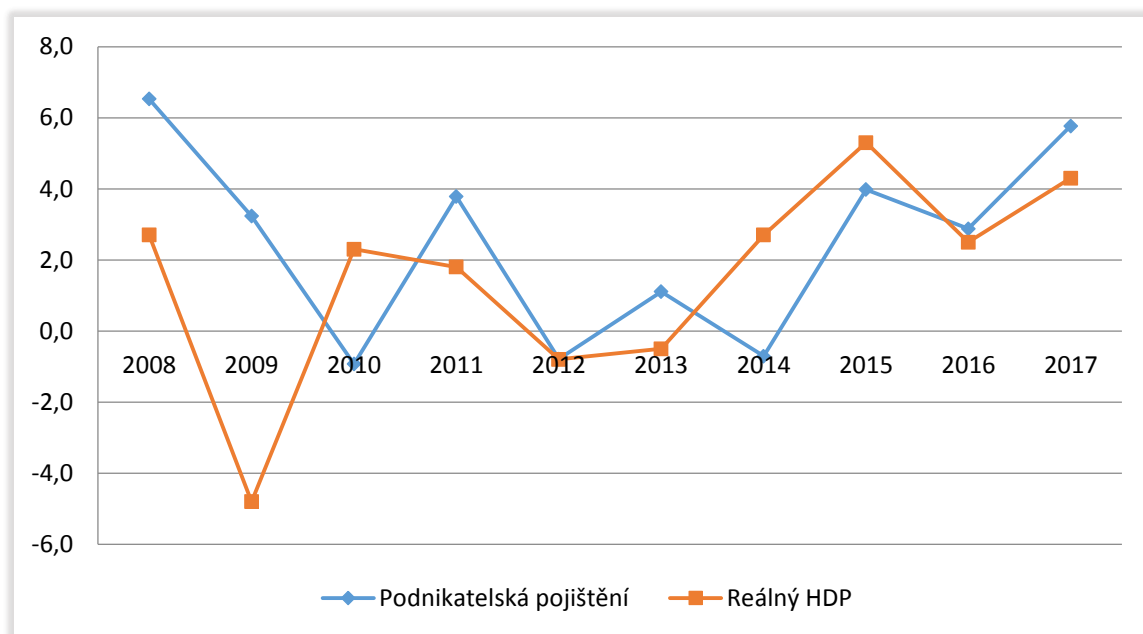
K nejvýraznějšímu výkyvu došlo v roce 2003, kdy nárůst hrubého předepsaného pojistného činil téměř 20% oproti předchozímu roku. Příčin bylo hned několik. Jednou z nich byla skutečnost, že po **povodních** v roce 2002 pocítily podniky a domácnosti potřebu více pojišťovat svůj majetek (viz. Tabulka 18). Hlavní příčinou nárůstu hrubého předepsaného pojistného bylo však **zvyšování sazeb pojistného u majetkového pojištění** z pohledu pojišťoven, které takto reagovaly na situaci po povodních v roce 2002.

V následujících čtyřech letech docházelo ke stagnaci či poklesu na trhu pojištění podnikatelů. Příčinou stagnace u majetkových pojištění, po narovnání sazeb z roku 2003 byla **konkurence**, která tlačila na pokles sazeb pojistného. Na posílení konkurence měl značný vliv též **vstup do EU**. Se vstupem do EU v roce 2004 v rámci jednotného pojistného trhu začaly na území ČR nabízet své služby pojišťovny z jiných zemí EU. Tyto zahraniční pojišťovny se specializovaly právě převážně na segment pojištění podnikatelů a jejich podíl se v tomto období odhadoval na 1 až 2% z celkového předepsaného pojistného.

Období od roku 2008 až 2011, s výjimkou mírného poklesu v roce 2010, zaznamenalo růst předepsaného pojistného. V roce 2008 tomu bylo tak především v segmentu pojištění všeobecné odpovědnosti, kdy předepsané pojistné vzrostlo o téměř 20% oproti předchozímu roku. Rostlo též pojištění úvěru, záruky a různých finančních ztrát. V tomto roce vzrostl podnikatelský segment vůbec nejvíce z celého neživotního pojištění. Příčinou byla obava ze ztrát, v souvislosti s **finanční krizí** a firmy tak měly zájem o **kvalitnější ochranu před riziky**. Rostoucí trend pokračoval i v následujících letech. Důvodem byly pokračující obavy podnikatelů z krize. Pojišťovny začaly v těchto letech rozšiřovat a inovovat své pojistné produkty, aby ochránily podniky před hrozícími ztrátami z ekonomické krize.

Období následujících tří let (2012 – 2014) bylo ve znamení stagnace či mírného poklesu. V roce 2012 **poklesl reálný HDP**. Souvislost vývoje tempa růstu HDP a tempa růstu předepsaného pojistného u podnikatelských pojištění zobrazuje graf na Obrázku 14.

Obrázek 14 Srovnání vývoje tempa růstu HDP a podnikatelského pojištění v ČR (%)



Zdroj: Vlastní zpracování dle statistických dat ČSÚ a Tabulky 17

V roce 2014, kdy dochází k opětovnému růstu reálného produktu, předepsané celkové pojistné sice klesá, ale dvě největší složky, tedy **majetkové** i odpovědnostní pojištění podnikatelů již vykazují růst oproti předchozímu roku.

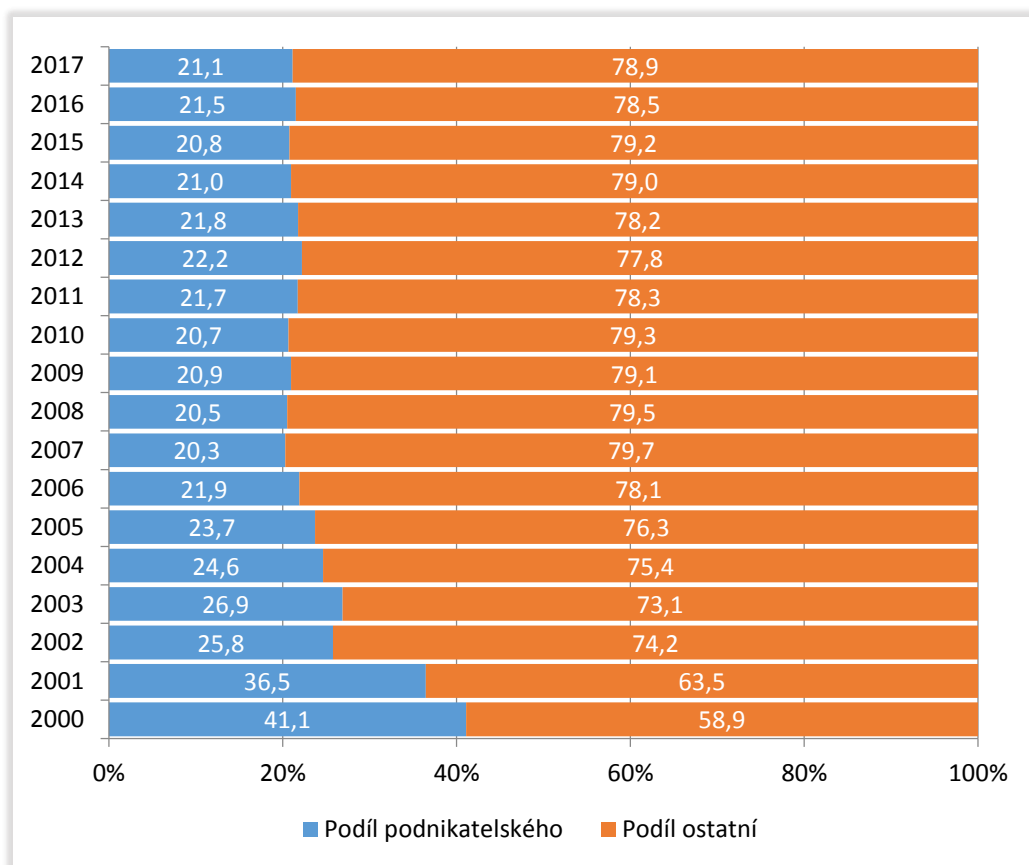
Souvislost růstu HDP a růstu pojištění podnikatelů je zřejmá. Jestliže podnikatelé dosahují vysokých výsledků hospodaření, tak svojí činnosti přispívají k růstu ekonomiky. V rámci řízení podnikatelských rizik mají tak větší zájem ochránit svůj rostoucí majetek a též se pojistit v rámci odpovědnostních pojištění.

Roky 2015 až 2017 jsou ve znamení růstu pojistného trhu v segmentu podnikatelských rizik. Roste zájem podnikatelů o zajištění rizik a tento zájem je patrný ve všech složkách podnikatelského pojištění. V roce 2016 růst zpomaluje. Výroční zpráva ČAP z roku 2016 uvádí jako jeden z důvodů zpomalení růstu **prodej Polské pobočky České pojišťovny** (viz. kapitola 2.2). V roce 2017 se dynamika růstu zvýšila a segment podnikatelského pojištění posílil o téměř 6% oproti předchozímu roku, což je nejlepší výsledek od posílení v roce 2008. Předepsané pojistné rostlo jak v majetkovém pojištění, tak ve všeobecném pojištění odpovědnosti.

V druhé části kapitoly 4. 2 si pomocí následujících dvou obrázků **zobrazíme vývoj podílu hrubého předepsaného pojistného u:**

- pojištění podnikatelů na celkovém neživotním pojištění a
- pojištění majetku a všeobecné odpovědnosti na celkovém podnikatelském pojištění

Obrázek 15 Vývoj podílu předepsaného pojistného u pojištění průmyslu a podnikatelů na neživotním předepsaném pojistném (%)



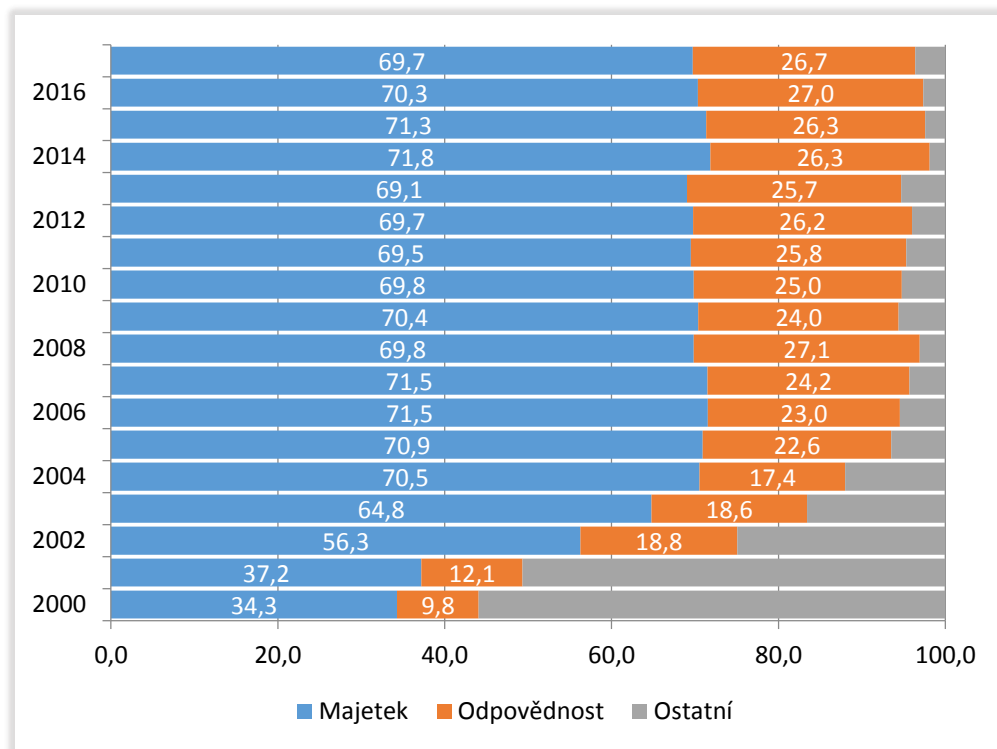
Zdroj: Vlastní zpracování na základě Tabulky 5 a Tabulky 17.

Podíl předepsaného pojistného pojištění průmyslu a podnikatelů na předepsaném pojistném neživotního pojištění vykazuje v roce 2003 mírný vzestup oproti předchozímu roku. Od roku 2003 do roku 2007 podíl podnikatelského pojištění naopak každoročně klesal. Celkově se propadl o více než 6 procentních bodů z hodnoty 26,9% na hodnotu 20,3%. Pokles podílu byl způsoben **silnou konkurencí** na trhu podnikatelského pojištění, která tlačila ceny předepsaného pojistného dolů. Zároveň se vstupem do EU se zvyšuje konkurence v podobě svobody přeshraničního poskytování služeb. Do roku 2012 pak pojištění mírně stoupá až

na hodnotu 22,2%. V posledních letech se podíl podnikatelského pojištění stabilně pohybuje okolo hodnoty 21%.

Předepsané pojistné, týkající se podnikatelských rizik můžeme analyzovat též z pohledu výše podílu jednotlivých segmentů pojištění podnikatelů na celkovém předepsaném pojistném (Obrázek 16).

Obrázek 16 Podíly předepsaného pojistného pojištění majetku a odpovědnosti (%)



Zdroj: Vlastní zpracování dle výročních zpráv ČAP 2000 - 2017

Největší podíl na předepsaném pojistném pojištění podnikatelů zaujímá pojištění majetku a pojištění všeobecné odpovědnosti. Roky 2000 a 2001 v Obrázku 15 zahrnují navíc též pojištění havarijní a povinné ručení, sjednávané podnikateli. Od roku 2002 je jednoznačně největším segmentem pojištění podnikatelských rizik **pojištění majetku**. Jeho podíl stoupá díky narovnávání pojistných sazeb v souvislosti s povodněmi v roce 2002 a též díky vyššímu zájmu podnikatelů o pojištění rizik s majetkem souvisejících. Od roku 2004 se podíl stabilně pohybuje okolo 70%.

Druhý největší podíl zaujímá **pojištění všeobecné odpovědnosti**. Od roku 2002 došlo ke zvýšení jeho podílu z hodnoty 18,8% na hodnotu 26,7% v roce 2017. Podíl v letech 2008 až 2017 se stabilně pohybuje okolo 26%.

Zbylý podíl představují především pojištění ve spojitosti s úvěry. K poklesu jejich podílu dochází především díky absolutnímu růstu výše předepsaného pojistného u majetku a všeobecné odpovědnosti, kdy tato dvě pojištění vzrostla celkem o 16% v roce 2002 respektive o 32% v roce 2003.

4.3 Vývoj vyplaceného pojistného plnění u pojištění podnikatelů

Vývoj vyplaceného pojistného v období od roku 2000 do roku 2017 kolísá.

Jelikož největší podíl pojištění podnikatelů představuje pojištění podnikatelského majetku, je vývoj v odvětví pojištění majetku určujícím kritériem pro vývoj celkového vyplaceného pojistného podnikatelům. Dohromady vyplacené pojistné v majetkovém pojištění pak spolu s vyplaceným pojistným, týkajícím se pojištění všeobecné odpovědnosti, představuje téměř ve všech sledovaných letech více než 90% podílu vyplaceného pojistného u pojištění podnikatelů. Vývoj v jednotlivých letech zobrazuje Tabulka 19.

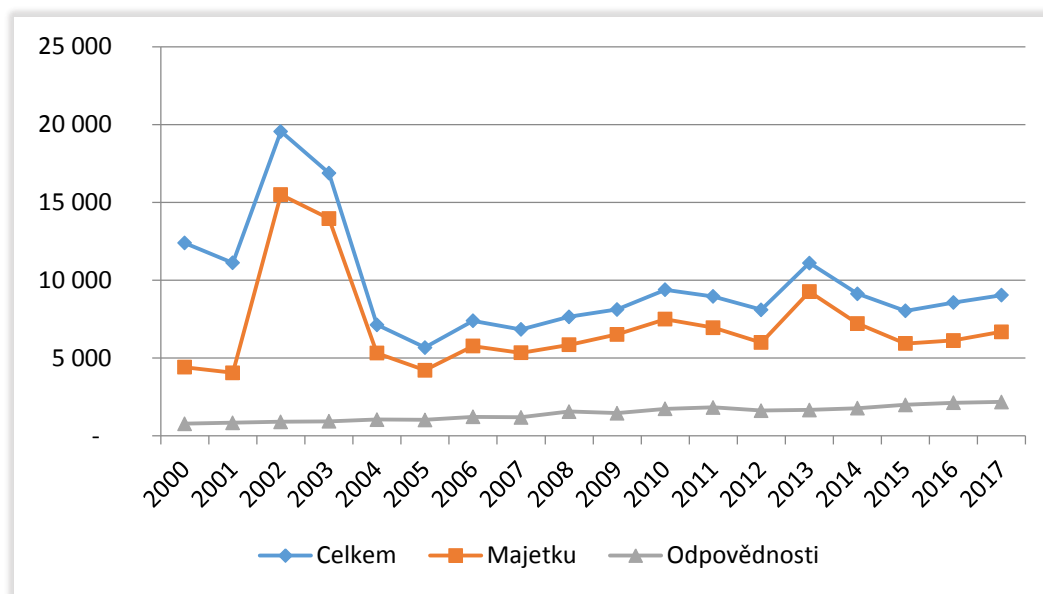
Tabulka 19 Vývoj vyplaceného pojistného u pojištění průmyslu a podnikatelů (mil. Kč)

Rok	Celkem	Z toho: Majetku		Z toho: Odpovědnosti	
		Vyplacené pojistné	Podíl na celkovém	Vyplacené pojistné	Podíl na celkovém
2000	12 389	4 410	35,6	786	6,3
2001	11 118	4 049	36,4	845	7,6
2002	19 558	15 491	79,2	908	4,6
2003	16 885	13 969	82,7	940	5,6
2004	7 135	5 319	74,6	1 053	14,8
2005	5 672	4 217	74,3	1 028	18,1
2006	7 395	5 770	78,0	1 226	16,6
2007	6 838	5 333	78,0	1 196	17,5
2008	7 649	5 848	76,5	1 566	20,5
2009	8 126	6 521	80,3	1 466	18,0
2010	9 389	7 493	79,8	1 744	18,6
2011	8 961	6 949	77,6	1 831	20,4
2012	8 106	5 994	73,9	1 627	20,1
2013	11 107	9 266	83,4	1 664	15,0
2014	9 132	7 224	79,1	1 778	19,5
2015	8 027	5 931	73,9	1 993	24,8
2016	8 564	6 130	71,6	2 125	24,8
2017	9 041	6 686	74,0	2 179	24,1

Zdroj: Vlastní zpracování na základě výročních zpráv ČAP z let 2000 – 2017

Vývoj vyplaceného pojistného jednotlivých segmentů pojištění průmyslu a podnikatelů zobrazuje graf na Obrázku 16. Z grafu je patrné, že určující pro vývoj vyplaceného pojistného průmyslu a podnikatelů je především vývoj u pojištění majetku. Trend vyplaceného pojistného v zásadě kopíruje trend celkového vývoje.

Obrázek 17 Vývoj vyplaceného pojistného u podnikatelských pojištění (mil, Kč)



Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z tabulky 19.

Modrá křivka v Obrázku 17 představuje celkové vyplacené pojistné pro pojištění podnikatelů a průmyslu. V roce 2000 a 2001 je zde zahrnuto též havarijní pojištění a pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, proto tyto 2 roky nejsou se zbytkem období srovnatelné.

Srovnávat však můžeme v **majetkovém pojištění**, které je zobrazeno červenou křivkou. Zajímá nás především vývoj v oblasti majetkového pojištění, ve kterém je možno pozorovat jisté výkyvy. Naopak druhý největší segment podnikatelského pojištění, **pojištění všeobecné odpovědnosti**, vykazuje z hlediska vyplaceného pojistného mírně rostoucí trend a nemá zásadní vliv na výši celkového vyplaceného pojistného.

Vyplacené pojistné související s pojištěním majetku podnikatelů je determinováno především **výskytem živelních katastrof**. Největší částka pojistného plnění byla vyplacena v roce 2002, druhá nejvyšší o rok později. V těchto letech byla vyplácena pojistná plnění v souvislosti se srpnovými **povodněmi z roku 2002**. Celkové škody na majetku byly dle výročních zpráv ČAP odhadovány na 73 mld. Kč, z toho bylo pojišťovnami vyplaceno celkem 36,7 mld. Kč na pojistných plněních, tedy více než 50% odhadovaných škod. Jelikož se při povodních v roce 2002 jednalo o škody především v průmyslových a městských oblastech, téměř 80% těchto celkových škod připadalo na podnikatelské subjekty.

V letech 2004 a 2005 pak vyplacené pojistné výrazně klesá, jelikož již nejsou likvidovány škody po povodních z roku 2002. V roce 2006 mírně roste počet pojistných událostí

v souvislosti se živelními pojištěními majetku, ale nejednalo se o přírodní katastrofu velkého rozsahu, ale o sérii živelných událostí – povodně a tíhy sněhu. V lednu 2007 pak postihuje ČR **orkán Kyrill**, který však nepředstavuje přílišný výkyv ve vyplaceném pojistném majetkových pojištění podnikatelů. Důvodem je především srovnání s rokem 2006, kdy sice nezasáhla území ČR velká živelní katastrofa, ale přesto se jednalo celkově o vysoké škody. Na celkových ročních výsledcích se neprojevila ani **vichřice Emma**, která postihla ČR v březnu 2008. Živelní škody pak byly horší v letech 2009 a 2010 (škody způsobené povodněmi a krupobitím), kdy vyplacené pojistné stoupalo, ale ČR nezasáhla živelní katastrofa většího rozsahu.

Druhý největší výkyv přichází v roce 2013. V předchozích 2 letech vyplacené pojistné díky nízkému výskytu živelních událostí klesalo, v roce 2013 postihly ČR nejprve **povodně** v červnu, které měly za následek pojistné škody ve výši 7,6 mld. Kč a poté následovaly „**letní bouře**“, které napáchaly celkovou škodu ve výši 1,5 mld. Kč a prosincový **orkán Xaver**.

V následujících 2 letech pojišťovny nemusely řešit závažné přírodní katastrofy. V říjnu 2017 pak ČR zasáhl **orkán Herwart**, který celkově představoval škodu 1,5 mld. Kč (97 mil. na pojistném plnění pro pojištění podnikatelů), ale škody nedosahovaly výše povodní v předchozích letech.

Počet **vyřízených pojistných událostí** zobrazuje Tabulka 20.

Tabulka 20 Počet vyřízených pojistných událostí u pojištění podnikatelů (tis. ks)

Rok	Celkem	Z toho: Majetku		Z toho: Odpovědnosti	
		Vyřízené události	Podíl na celkových	Vyřízené události	Podíl na celkových
2000	333,0	62,4	18,7	72,3	21,7
2001	311,5	55,3	17,8	77,3	24,8
2002	239,3	68,0	28,4	82,8	34,6
2003	232,2	127,5	54,9	83,3	35,9
2004	124,3	46,0	37,0	71,2	57,2
2005	113,2	42,0	37,1	68,8	60,8
2006	155,6	59,5	38,3	91,0	58,5
2007	174,4	72,8	41,7	92,8	53,2
2008	185,0	71,6	38,7	103,0	55,7
2009	206,3	95,3	46,2	102,4	49,6
2010	217,8	93,5	42,9	123,0	56,5
2011	225,2	97,1	43,1	126,0	56,0
2012	219,2	97,8	44,6	120,5	55,0
2013	221,5	108,7	49,1	110,8	50,0
2014	243,0	124,0	51,0	117,2	48,2
2015	249,2	127,1	51,0	120,9	48,5
2016	226,5	109,3	48,3	115,3	50,9
2017	232,0	111,8	48,2	118,9	51,3

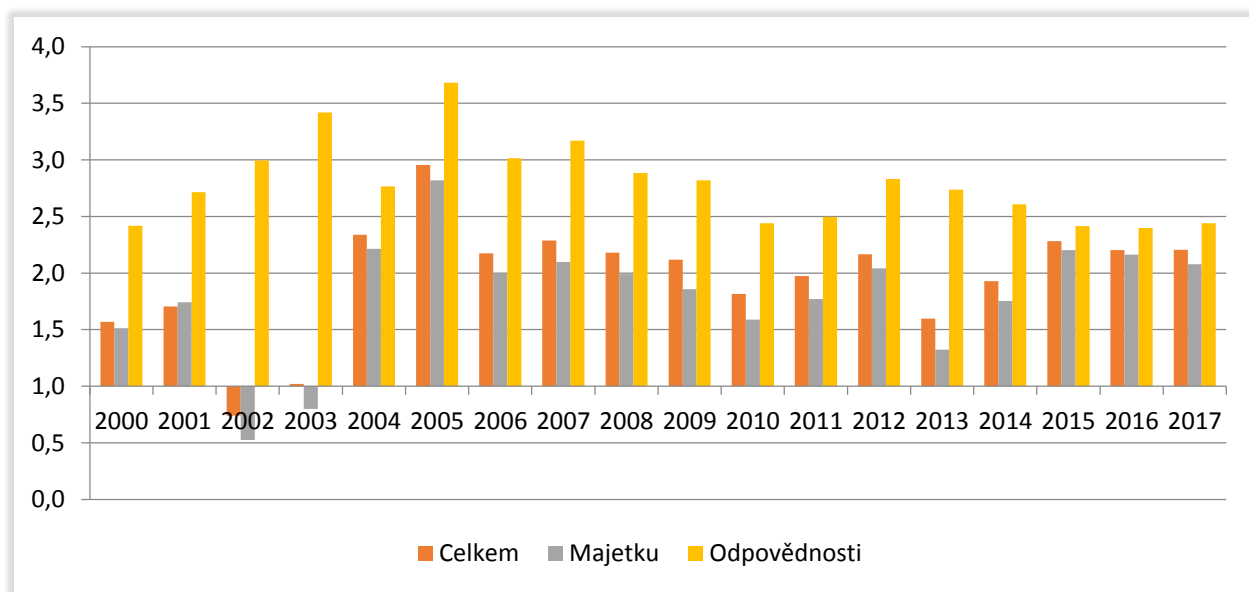
Zdroj: Vlastní zpracování dle výročních zpráv ČAP 2000 – 2017

Z tabulky 20 plynou podobné závěry jako z tabulky 19, která se týká výše vyplacených pojistných plnění. Vyřízené pojistné události stoupají především v letech, kdy zasáhly ČR **přírodní katastrofy**. Dále je možno pozorovat, že z celkové hodnoty vyplaceného pojistného podnikatelům představuje vyplacené pojistné plnění u majetku v průměru více než 70%, avšak v počtu vyřízených pojistných událostí nepřesahuje, kromě let 2003, 2014 a 2015 ani polovinu celkových vyřízených pojistných událostí.

4.4 Vývoj škodovosti u pojištění podnikatelů

Škodovost vypočteme jako podíl nákladů na pojistná plnění, tedy výše vyplaceného pojistného a výši předepsaného pojistného, jak je charakterizováno již v kapitole 2.4. Sledujeme hranici na hodnotě 1, pod kterou by se hodnota škodovosti neměla dostat, aby bylo pojištění pro pojišťovnu ziskové.

Obrázek 18 Vývoj ukazatele škodovost u pojištění podnikatelů



Zdroj: Vlastní zpracování na základě Tabulek 17, 18 a 19

Pojištění **všeobecné odpovědnosti podnikatelů** vykazuje za celé sledované období hodnoty ukazatele vyšší než jedna. Nejlepší hodnotu udává v roce 2004, kdy předepsané pojistné dosáhlo 3,7 násobku hodnoty nákladů na pojistná plnění. Jedná o výnosný segment. Nejnižší hodnotu (2,4) vykazoval ukazatel v letech 2000 a 2010 a na této hodnotě stagnuje i v posledních třech letech.

Naopak **majetkové** pojištění nevykazuje tak vysokou ziskovost, ve všech letech je jeho ukazatel nižší než ukazatel pojištění odpovědnosti. V posledních letech se však hodnoty obou segmentů přiblížily. Problematické je majetkové pojištění v roce 2002 a 2003. V těchto letech došlo k situaci, kdy ukazatel škodovosti poklesl pod hodnotu 1.

V roce 2002 v důsledku růstu nákladů na pojistná plnění v souvislosti s likvidací povodňových škod v segmentu pojištění majetku podnikatelů dochází též k poklesu celkové škodovosti pod hodnotu 1. Rok 2002 je jediným rokem, kdy hodnota předepsaného pojistného v podnikatelském pojištění nestačí na výplatu pojistných plnění. V následujícím roce pak dochází ke zlepšení na hodnotu 1 a v dalších letech ukazatel též roste.

.

4.5 Predikce vývoje podnikatelského pojištění

Pro velmi zjednodušenou predikci vývoje podnikatelského pojištění využijeme **Box-Jenkinsovu metodologii** jako přístupu pro analýzu časových řad. Box-Jenkinsova metodologie chápe časovou řadu jako řadu stochastického charakteru.

Konstrukce Box-Jenkinsových modelů má několik fází: [7]

- Identifikace modelu
- Odhady parametrů modelu
- Ověřování modelu

V posledním kroku (fázi) provedeme **výpočet předpovědi**. Potřebné úkony, související s výše uvedenými fázemi konstrukce modelů modelu a následný odhad predikce vývoje podle Box-Jenkinsovy metodologie budeme provádět za pomoci statistického softwaru **EViews**.

Při **identifikaci** (výběru) modelu postupujeme nejprve subjektivním prozkoumáním časové řady, což představuje určení přítomnosti trendu či extrémních hodnot. Podmínkou pro aplikaci Box-Jenkinsovy metodologie je stacionarita časové řady. Většina ekonomických časových řad je nestacionární, proto je nutné v této fázi převést nestacionární časovou řadu na stacionární pomocí diferencování. Porovnáním odhadů průběhu autokorelačních funkcí a parciálně autokorelačních funkcí, je pak možno usoudit, jaký z modelů stacionárních časových řad použít pro analýzu časové řady.

Modely stacionárních řad:

- autoregresní procesy (AR(p))
- procesy klouzavých průměrů (MA(q))
- smíšené procesy (ARMA (p,q))

Modely nestacionárních řad:

- ARIMA (p,d,q)

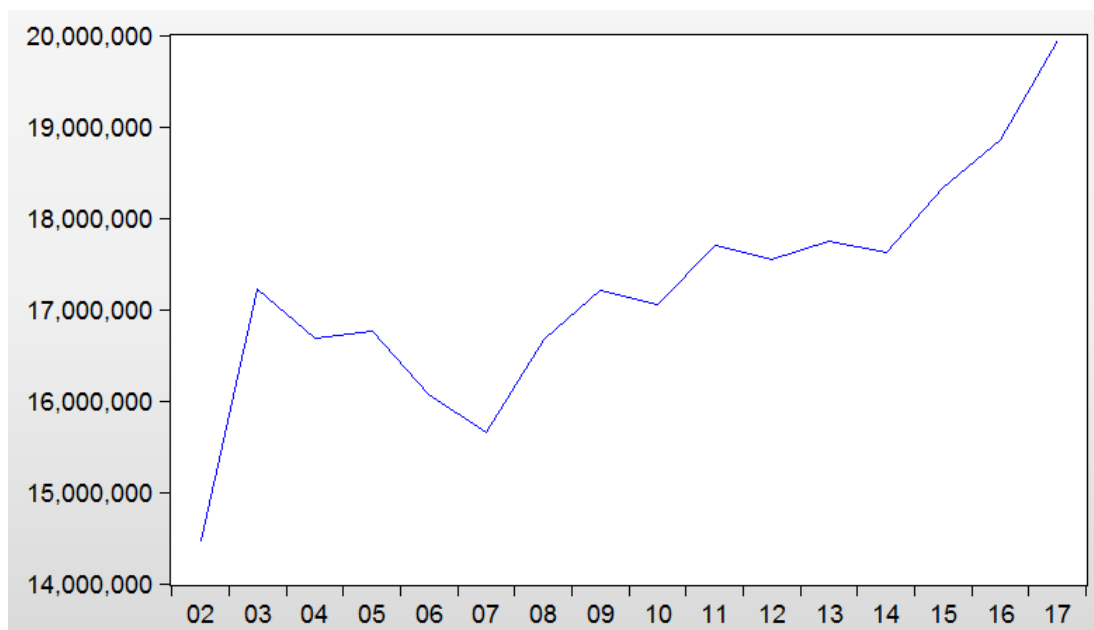
O přítomnosti stacionarity a o řádu diferencí budeme rozhodovat pomocí testů jednotkových kořenů - Dickeyových-Fullerových (DF) testů, které vygenerujeme za pomoci softwaru EViews. Nestacionární časové řady následně převedeme na stacionární prostřednictvím první nebo druhé difference a určíme tak řád diferencování d.

Následovat bude odhad parametrů modelu, kde bude potřeba odhadnout parametry modelu ARIMA (p,q,d). Odhad provedeme pomocí softwaru EViews.

Posledním krokem před samotnou predikcí je **ověření modelu** pomocí testů, abychom zjistili, zda je model zvolen adekvátně. Pro ověření využijeme diagnostiku reziduí. Rezidua musí splňovat určité vlastnosti. Musí být normálně rozdělené, homoskedastické (mají konstantní rozptyl) a nesmí být autokorelované. Diagnostiku reziduí budu též provádět pomocí testů v software EViews. Pokud nejsou vlastnosti reziduí splněny, je potřeba opakovat předchozí fáze metodologie.

Pro modelování využijeme časovou řadu od roku 2002 do roku 2017. V časové řadě (Obrázek 19) můžeme identifikovat rostoucí trend.

Obrázek 19 Časová řada předepsaného pojistného v letech 2002 až 2017



Zdroj: Vlastní zpracování, EViews

Podle rozšířených DF testů jednotkových kořenů je v původních hodnotách časová řada nestacionární, použijeme tedy první difference, hodnota $d=1$ (Obrázek 20).

Obrázek 20 Dickey-Fullerovy testy

Null Hypothesis: PREDEPSANE_POJISTNE has a unit root
Exogenous: None
Lag Length: 0 (Automatic - based on SIC, maxlag=3)

	t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic	1.526590	0.9615
Test critical values:		
1% level	-2.728252	
5% level	-1.966270	
10% level	-1.605026	

*MacKinnon (1996) one-sided p-values.

Null Hypothesis: D(PREDEPSANE_POJISTNE) has a unit root
Exogenous: None
Lag Length: 0 (Automatic - based on SIC, maxlag=3)

	t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic	-5.880007	0.0000
Test critical values:		
1% level	-2.740613	
5% level	-1.968430	
10% level	-1.604392	

*MacKinnon (1996) one-sided p-values.

Zdroj: Vlastní zpracování, EViews

Časová řada je tedy stacionární po první diferenci. P-hodnota je již nižší než hladina významnosti (5%). Podmínka stacionarity časové řady je tedy splněna a můžeme tak přistoupit k samotnému odhadu parametrů modelu.

Obrázek 21 Odhad parametrů modelu

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
MA(2)	0.890834	0.051040	17.45373	0.0000

Zdroj: Vlastní zpracování, EViews

Pomocí odhadu v EViews zjistíme, že časová řada je modelována procesem MA (2). Statistickou významnost parametru nám potvrzuje nulová Prob. hodnota. Získáváme tedy model ARIMA (0,1,2). V posledním kroku přistoupíme k diagnostickým testům.

Přítomnost autokorelace reziduí ověříme pomocí Breusch-Godfrey LM Testu. Hypotéza o přítomnosti autokorelace je na 95% intervalu spolehlivosti zamítnuta (Prob. hodnota je vyšší než 0,05), residua tedy nejsou korelována.

Obrázek 22 Breusch-Godfrey LM Test

Breusch-Godfrey Serial Correlation LM Test:

F-statistic	1.177970	Prob. F(2,12)	0.3411
Obs*R-squared	1.982971	Prob. Chi-Square(2)	0.3710

Zdroj: Vlastní zpracování, EViews

Na základě ARCH testu o přítomnosti heteroskedasticity zamítáme též nulovou hypotézu o heteroskedasticitě reziduí na 95% intervalu spolehlivosti (Prob. hodnota je vyšší než 0,05). Rezidua jsou homoskedastická.

Obrázek 23 ARCH Test

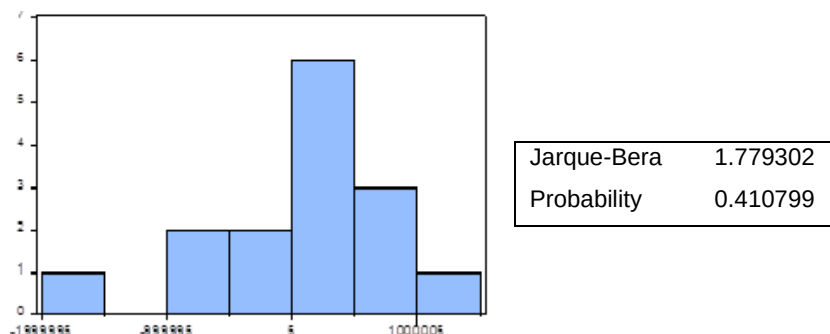
Heteroskedasticity Test: ARCH

F-statistic	3.643821	Prob. F(1,12)	0.0805
Obs*R-squared	3.260935	Prob. Chi-Square(1)	0.0709

Zdroj: Vlastní zpracování, EViews

Pro přítomnost normality využijeme Jarque-Bera test. Na 95% intervalu spolehlivosti (Prob. hodnota 0,41) vidíme, že rezidua vykazují normální rozdělení.

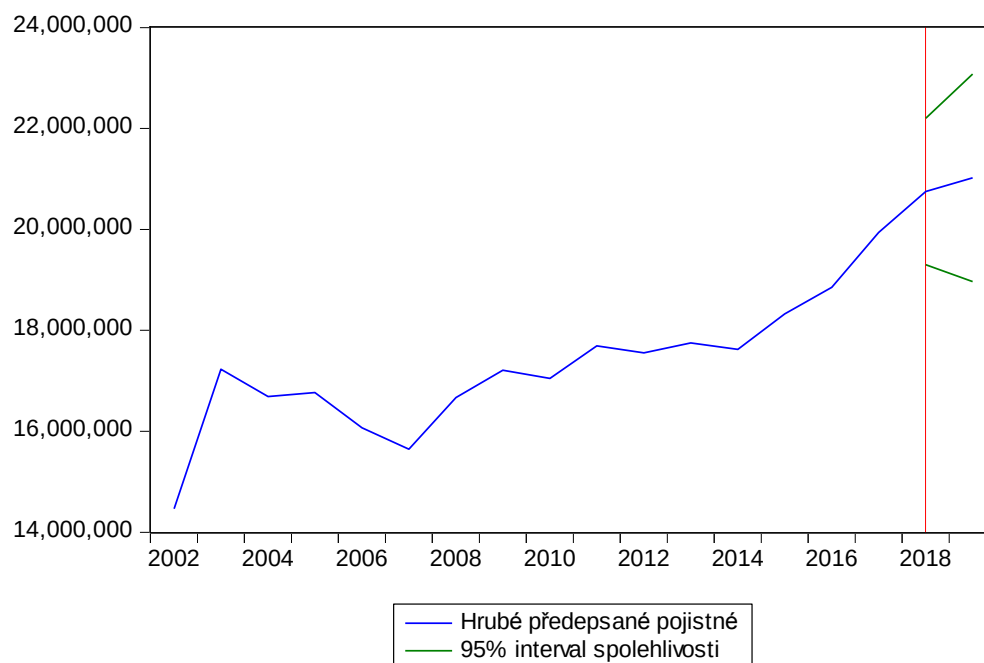
Obrázek 24 Jarque-Bera Test



Zdroj: Vlastní zpracování, EViews.

Přistoupíme tedy k **předpovědi** vývoje předepsaného pojistného (Obrázek 25).

Obrázek 25 Predikce hrubého předepsaného pojistného



Zdroj: Vlastní zpracování, EViews

Prognóza na horizont příštích 2 let udává nadále pokračující rostoucí trend. V příštích letech je tedy možno očekávat další navýšení hodnoty hrubého předepsaného pojistného pro podnikatelské pojištění.

Závěr

Neživotní pojištění poskytuje pojistnou ochranu vůči rizikům týkajícím se škod na majetku, finančních ztrát, odpovědnosti za škodu a též i proti rizikům spojeným s úrazy a nemocemi.

V České republice podnikají na základě povolení od ČNB dle zákona o pojišťovnictví jak pojišťovny výhradně zaměřené na neživotní pojištění, tak i pojišťovny univerzální, které vedle produktů neživotního pojištění nabízejí i produkty pojištění životního. Univerzální pojišťovny vznikly ještě před změnou legislativy, kdy bylo třeba v souvislosti se vstupem do EU implementovat evropské směrnice do českých právních předpisů.

Trh neživotního pojištění v ČR od počátku nového milénia až do současnosti rostl. Předepsané pojistné na neživotní pojištění se pohybuje okolo 60% celého pojistného trhu.

Na neživotním pojistném trhu se mezi lety 2000 a 2017 zvýšila konkurence, narostl počet tuzemských pojišťoven a též se zvýšil počet subjektů z ostatních členských států EU, které od vstupu ČR do EU začaly působit na českém trhu. Koncentrace neživotního pojistného trhu se též zvyšuje. Vedoucí postavení si po celé období udržuje Česká pojišťovna, jejíž podíl na trhu se však každým rokem snižuje ve prospěch pojišťoven menších.

Teroristické útoky v USA na počátku tisíciletí vedly k úpravám pojistných tabulek. Nejhorší škodou v novodobé historii ČR se staly v roce 2002 povodně, které vedly k růstu zájmu o pojištění majetku a především ke zvyšování pojistných sazeb v rámci tohoto segmentu.

K poklesu celkového neživotního pojistného trhu došlo poprvé v roce 2011, k čemuž přispěl zejména pokles v segmentu pojištění automobilů. Problém v této oblasti pojištění se promítl i do ukazatele škodovost. Zatímco u celkového neživotního pojištění nepřekročily v letech 2000 až 2017 náklady na pojistná plnění předepsané pojistné, pojistné náklady z pojištění odpovědnosti z provozu vozidla musely pojišťovny v některých letech hradit z předepsaného pojistného z ostatních pojistných produktů.

Vývoj nákladů na pojistná plnění souvisí v neživotním pojištění zejména s výskytem přírodních katastrof. Největší živelná událost postihla Českou republiku v roce 2002. Oproti předchozímu roku stoupl počet pojistných událostí o 80% a celkové povodňové škody byly odhadovány na více než 70 miliard Kč.

Na vývoj neživotního pojistného trhu působí legislativní a ekonomické faktory. Státní regulace představuje pro pojišťovny na jedné straně příležitost, kdy sjednání některých pojištění je za určitých okolností ze zákona povinné, což má za následek zvýšený zájem o pojistné produkty ze strany ekonomických subjektů. Regulace však přináší též dodatečné náklady pojišťovnám, v současné době se jedná zejména o náklady na implementaci nových předpisů EU, související s ochranou spotřebitele, což se týká například zákona o distribuci pojištění a zajištění z roku 2018.

S vývojem neživotního pojištění je provázán i vývoj ekonomiky, tyto dvě veličiny se navzájem ovlivňují. Pojišťovny jsou třetím největším investorem na finančních trzích, investují svá aktiva do různých druhů investičních instrumentů, nejvíce pak do dluhových cenných papírů s pevným výnosem, které stabilně převyšují 70% všech investic. V současné době česká ekonomika roste, ČR vykazuje nejnižší míru nezaměstnanosti v novodobé historii a v těchto podmínkách se daří i neživotnímu pojistnému trhu.

V samostatné kapitole práce byla provedena analýza segmentu pojištění průmyslu a podnikatelů. Toto významné odvětví neživotního pojištění z celkového pohledu vykazuje růstový trend. Koncentrace pojišťoven na trhu podnikatelských pojištění se mírně zvyšuje. Pojišťovnu s nejvyšším podílem představuje pojišťovna Kooperativa, její podíl se však za posledních 10 let mírně snížil. Společně s druhou nejsilnější pojišťovnou, Českou pojišťovnou, tvoří téměř 60% trhu pojištění průmyslu a podnikatelů.

Největší podíl na hrubém předepsaném pojistném podnikatelského pojištění tvoří pojištění majetku podnikatelů a dále pak pojištění všeobecné odpovědnosti. Podíl pojištění majetku se od roku 2004 stabilně pohybuje okolo 70%. Na vývoj výše předepsaného pojistného mělo vliv zvyšování pojistných sazeb, nejprve kvůli teroristickým útokům v USA v roce 2001 a následně kvůli srpnovým povodním v roce 2002. Se vstupem do EU předepsané pojistné díky zvýšené konkurenci vykazuje celkový pokles. Nárůst přichází s finanční krizí, kdy podnikatelé měli zájem především o pojištění všeobecné odpovědnosti a o pojištění finančních ztrát.

V období posledních několika let se projevuje souvislost růstu reálného HDP a růstu v segmentu podnikatelského pojištění. Podnikatelům rostou zisky, což pozitivně působí na vývoj ekonomiky a s rostoucími zisky pocítují tak větší potřebu sjednávat pojištění, aby ochránily zvyšující se hodnotu svého majetku.

Výše vyplacených pojistných plnění u pojištění podnikatelů závisí stejně jako u celkového neživotního pojištění především na vývoji vyplaceného pojistného v segmentu pojištění majetku. Vývoj je tedy ovlivňován zejména skutečností, zda naše území postihla živelní katastrofa. Z pohledu vývoje škodovosti byl nejvíce kritický rok 2002, kdy přesáhly náklady na pojistná plnění předepsané pojistné a to nejen u pojištění majetku, ale též u celého segmentu podnikatelského pojištění.

Poslední část kapitoly analyzující vývoj pojištění podnikatelů obsahuje zjednodušenou predikci vývoje pro následující dva roky, podle které by měl pokračovat rostoucí trend vývoje předepsaného pojistného.

Literatura

Knihy

- [1] BÖHM, Arnošt a Karina MUŽÁKOVÁ. *Pojišťovnictví a regulace finančních trhů*. Praha: Professional Publishing, 2010. ISBN 9788074310355.
- [2] BÖHM, Arnošt. *Ekonomika a řízení pojišťoven v podmínkách po vstupu České republiky do Evropské unie: (vybrané aspekty)*. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-020-3.
- [3] CIPRA, Tomáš. *Pojistná matematika: teorie a praxe*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2006. ISBN 8086929116.
- [4] ČEJKOVÁ, Viktória. *Pojistný trh*. Praha: GRADA Publishing, 2002. ISBN 80-247-0137-5.
- [5] DUCHÁČKOVÁ, Eva a Jaroslav DAŇHEL. *Pojistné trhy: změny v postavení pojišťovnictví v globální éře*. Praha: Professional Publishing, 2012. ISBN 978-80-7431-078-2.
- [6] DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Pojištění a pojišťovnictví*. Praha: Ekopress, 2015. ISBN 978-80-87865-25-5.
- [7] KOZÁK, Josef, Josef ARLT a Richard HINDLS. *Úvod do analýzy ekonomických časových řad*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 1994. ISBN 80-7079-760-6.
- [8] MAJTÁNOVÁ, Anna. *Pojišťovnictví: teória a prax = Pojišťovnictví : teorie a praxe*. Praha: Ekopress, c2006. ISBN 80-86929-19-1.
- [9] MARTINOVIČOVÁ, Dana. *Pojištění podnikatelských subjektů*. Ostrava: Key Publishing, 2007. ISBN 978-80-87071-08-3.
- [10] ZWEIFEL, Peter a Roland EISEN. *Insurance Economics*. Heidelberg: Springer, 2012. ISBN 978-3-642-20547-7.

Elektronické zdroje

- [11] ČESKÁ POJIŠŤOVNA. *Všeobecné pojistné podmínky pro úrazové pojištění*. [online]. [vid. 2019-01-05]. Dostupné z: <https://www.ceskapojistovna.cz/documents/10262/50019/urazove-pojisteni-pp.pdf>
- [12] KOOPERATIVA. *Oceňovací tabulky pro pojištění osob*. [online]. [vid. 2019-01-05]. Dostupné z: https://www.koop.cz/dokumenty/pojisteni-osob/na-prani/pojistne-podminky-2017/ocenovaci-tabulky-pro-ostatni-pojisteni-pro-pojistne-udalosti-oznamene-od-1-1-2019/17_Koop_Ocenovaci_tabulky_pojisteni_osob_206x297_01_2019_v9.pdf
- [13] ČESKÁ POJIŠŤOVNA ZDRAVÍ. *Česká pojišťovna ZDRAVÍ, a. s. - Denní dávka při pracovní neschopnosti*. [online]. [vid. 2019-01-05]. Dostupné z: <https://www.zdravi.cz/firmy~produktova-nabidka~denni-davka-pri-pracovni-neschopnosti/>

- [14] KOOOPERATIVA. *Cestovní pojištění léčebných výloh* | Kooperativa. [online]. [vid. 2019-01-05]: <https://www.koop.cz/pojisteni/cestovni-pojisteni/jednorazove-cestovni-pojisteni/lecebne-vylohy>
- [15] KOOOPERATIVA. *VPP pro pojištění majetku a odpovědnosti občanů*. [online]. [vid. 2019-01-05]. Dostupné z: <https://www.koop.cz/dokumenty/pojisteni-majetku/pojistne-podminky-a-informace-pro-klienta/dokumenty-k-pojisteni-majetku-a-odpovednosti-obcanu-102018/Dokumenty%20k%20pojis%cc%8cte%cc%8cni%cc%81%20majetku%20a%20odpove%cc%8cdnosti%20obc%cc%8canu%cc%8a%20102018.pdf>
- [16] ČAP. *Pojištění budov - Česká asociace pojišťoven*. [online]. [vid. 2019-01-05]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/vse-o-pojisteni/pojisteni-majetku-obcanu/pojisteni-budov>
- [17] ČESKÁ POJIŠŤOVNA. *Všeobecné pojistné podmínky pro pojištění vozidel*. [online]. [vid. 2019-01-05]. Dostupné z: https://www.ceskapojistovna.cz/documents/10262/50017/7506_11_2017_Sdruzene_poj_vozidla_VPP_GDPR.pdf/
- [18] ČESKÁ POJIŠŤOVNA. *Doplňkové pojistné podmínky pro pojištění movitých věcí*. [online]. [vid. 2019-01-05]. Dostupné z: <https://www.ceskapojistovna.cz/documents/10262/3731959/pojisteni-movitych-veci-dpp.pdf>
- [19] ČSOB POJIŠŤOVNA. *VPP - pojištění elektronických zařízení*. [online]. [vid. 2019-01-05]. Dostupné z: https://www.csobpoj.cz/documents/10332/32946/10N2318_VPP_ELE_2014_n4_Pojisteni-elektronickych-zarizeni.pdf/27eddd6d-8ba5-4f04-87c4-3c1b016f0402
- [20] KOOOPERATIVA. *VPP pro pojištění zásilek během přepravy*. [online]. [vid. 2019-01-05]. Dostupné z: https://www.koop.cz/dokumenty/podnikatele-prumysl/file-1038-general-pdf/file_1038_GENERAL.pdf
- [21] ČESKÁ POJIŠŤOVNA. *Doplňkové pojistné podmínky pro pojištění plodin*. [online]. [vid. 2019-01-05]. Dostupné z: https://www.ceskapojistovna.cz/documents/10262/50014/dpp_pojisteni_plodin.pdf
- [22] PGRLF. *Podpora pojištění* | PGRLF, a.s. [online]. [vid. 2019-01-05]. Dostupné z: <https://www.pgrlf.cz/programy/podpora-pojisteni-2/podpora-pojisteni/>
- [23] UNIQA. *Pojištění proti přerušení provozu firmy* | UNIQA pojišťovna. [online]. [vid. 2019-01-05]. Dostupné z: <https://www.uniqua.cz/pojisteni-proti-preruseni-provozu/>
- [24] EGAP. *Profil* | EGAP.cz. [online]. [vid. 2019-01-05]. Dostupné z: <https://www.egap.cz/cs/profil>
- [25] ČESKÁ POJIŠŤOVNA. *Pojištění smluvních záruk – Česká pojišťovna*. [online]. [vid. 2019-01-05]. Dostupné z: <https://www.ceskapojistovna.cz/p?pojisteni-smluvnich-zaruk>
- [26] ČAP. *Pojištění právní ochrany – Česká asociace pojišťoven*. [online]. [vid. 2019-01-05]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/vse-o-pojisteni/pojisteni-pravni-ochrany>
- [27] ČKP. *Česká kancelář pojistitelů – O ČKP*. [online]. [vid. 2019-01-05]. Dostupné z: <https://www.ckp.cz/o-nas/o-ckp>

- [28] ALLIANZ. *Profesní odpovědnost | Allianz pojišťovna*. [online]. [vid. 2019-01-05]. Dostupné z: <https://www.allianz.cz/produkty/pro-firmy/profesni-odpovednost.html>
- [29] ČAP. *Pojištění odpovědnosti za škodu – Česká asociace pojišťoven*. [online]. [vid. 2019-01-05]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/pojistne-produkty/produktove-infolisty/919-pojisteni-odpovednosti-za-skodu>
- [30] ČAP. *Výroční zprávy – Česká asociace pojišťoven*. [online]. [vid. 2019-01-05]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/o-nas/vyrocní-zpravy>
- [31] INSURANCE EUROPE. *InsuranceData | Insurance Europe*. [online]. [vid. 2019-01-05]. Dostupné z: <https://www.insuranceeurope.eu/insurancedata>
- [32] ČAP. *Encyklopedický slovník z oblasti pojišťovnictví – Česká asociace pojišťoven*. [online]. [vid. 2019-01-05]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/odborna-verejnost/on-line-slovniky-a-encyklopedie/encyklopedie-pojmu/aplikace>
- [33] *Pojistný obzor* [online]. Praha: Česká asociace pojišťoven . 2018, č. 3. [vid. 2019-01-05]. ISSN 2464-7381. Dostupný z: <https://www.pojistnyobzor.cz/archiv/84-2018-3>
- [34] SWISS RE INSTITUTE. *sigma explorer – catastrophe and insurance market data | Swiss Re Institute*. [online]. [vid. 2019-01-05]. Dostupné z: <http://www.sigma-explorer.com/>
- [35] ČSÚ. *Česká republika od roku 1989 v číslech | Český statistický úřad*. [online]. [vid. 2019-01-05]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-2017-24bfnixod8>
- [36] ČNB. *Zprávy o výkonu dohledu nad finančním trhem – Česká národní banka*. [online]. [vid. 2019-01-05]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/
- [37] ČAP. *Vývoj pojistného trhu – Česká asociace pojišťoven*. [online]. [vid. 2019-01-05]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/statisticke-udaje/vyvoj-pojistneho-trhu>

Zákony

- [38] Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví. In: *Sbírka zákonů*. 22. 7. 2009. ISSN 1211-1244.
- [39] Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů*. 3. 2. 2012. ISSN 1211-1244.
- [40] Zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí. In: *Sbírka zákonů*. 17. 12. 2003. ISSN 1211-1244.
- [41] Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů*. 30. 11. 1999. ISSN 1211-1244.

- [42] Zákon č. 58/1995 Sb., o pojišťování a financování vývozu se státní podporou a o doplnění zákona č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů*. 14. 3. 1995. ISSN 1211-1244.
- [43] Zákon č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu. In: *Sbírka zákonů*. 30. 6. 1999. ISSN 1211-1244.
- [44] Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. In: *Sbírka zákonů*. 14. 5. 2004. ISSN 1211-1244.
- [45] Zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla). In: *Sbírka zákonů*. 13. 7. 1999. ISSN 1211-1244.
- [46] Zákon č. 170/2018 Sb., o distribuci pojištění a zajištění. In: *Sbírka zákonů*. 26. 7. 2018. ISSN 1211-1244.
- [47] Vyhláška Ministerstva Financí č. 125/1993 Sb., kterou se stanoví podmínky a sazby zákonného pojištění odpovědnosti organizace za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání. In: *Sbírka zákonů*. 5. 4. 1993. ISSN 1211-1244.

Seznam použitých zkratek

ČAP	Česká asociace pojišťoven
ČKP	Česká kancelář pojistitelů
ČNB	Česká národní banka
ČP	Česká pojišťovna
ČPP	Česká podnikatelská pojišťovna
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EGAP	Česká exportní a garanční pojišťovací společnost
EU	Evropská Unie
HDP	hrubý domácí produkt
HP	havarijní pojištění
ISC	Index spotřebitelských cen
NOZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
NŽP	neživotní pojištění
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
POZP	pojištění odpovědnosti z provozu
PP	předepsané pojistné
PRGLF	Podpůrný a garanční, rolnický a lesnický fond
TR	technické rezervy
VPP	všeobecné pojistné podmínky
ŽP	životní pojištění

Seznam obrázků a tabulek

Seznam obrázků

Obrázek 1 Vývoj počtu subjektů na základě dočasně poskytovat služby.....	28
Obrázek 2 Vývoj nákladů na pojistná plnění (mld. Kč)	33
Obrázek 3 Porovnání vývoje celkové pojištěnosti v ČR a Evropské unii (%)	38
Obrázek 4 Vývoj podílů největších pojišťoven na neživotním pojistném trhu (%)	39
Obrázek 5 Závislost mezi hrubým předepsaným pojistným pro neživotní pojištění a HDP ve vyspělých ekonomikách v roce 2017	45
Obrázek 6 Srovnání vývoje reálného HDP a neživotního pojištění (meziroční změny)	47
Obrázek 7 Srovnání vývoje nominálního HDP a neživotního pojištění (meziroční změny)....	48
Obrázek 8 Srovnání vývoje inflace a neživotního pojištění v ČR	49
Obrázek 9 Srovnání vývoje nezaměstnanosti s vývojem neživotního pojištění	50
Obrázek 10 Podíl jednotlivých instrumentů na finančním umístění v roce 2017.....	52
Obrázek 11 Vývoj finančního umístění jednotlivých investičních instrumentů (mld. Kč)	53
Obrázek 12 Podíly pojišťoven na podnikatelském pojištění v roce 2017	55
Obrázek 13 Podíly pojišťoven na podnikatelském pojištění v roce 2007	56
Obrázek 14 Srovnání vývoje tempa růstu HDP a podnikatelského pojištění v ČR (%).....	59
Obrázek 15 Vývoj podílu předepsaného pojistného u pojištění průmyslu a podnikatelů na neživotním předepsaném pojistném (%).....	60
Obrázek 16 Podíly předepsaného pojistného pojištění majetku a odpovědnosti (%).....	61
Obrázek 17 Vývoj vyplaceného pojistného u podnikatelských pojištění (mil, Kč)	63
Obrázek 18 Vývoj ukazatele škodovost u pojištění podnikatelů	66
Obrázek 19 Časová řada předepsaného pojistného v letech 2002 až 2017.....	68
Obrázek 20 Dickey-Fullerovy testy	69
Obrázek 21 Odhad parametrů modelu	69
Obrázek 22 Breusch-Godfrey LM Test	70
Obrázek 23 ARCH Test	70
Obrázek 24 Jarque-Bera Test.....	70
Obrázek 25 Predikce hrubého předepsaného pojistného	71

Seznam tabulek

Tabulka 1 Odvětví neživotních pojištění dle Zákona o pojišťovnictví.....	5
Tabulka 2 Oceňovací tabulka pro pojistné plnění za trvalé následky úrazu (příklady).....	7
Tabulka 3 Změny v právní legislativě týkající se českého pojistného trhu	23
Tabulka 4 Vývoj počtu pojišťoven v ČR podle zaměření do roku 2000 do roku 2017.....	27
Tabulka 5 Vývoj předepsaného pojistného (mld. Kč) a podíl ŽP a NŽP (v %)	29
Tabulka 6 Dynamika vývoje předepsaného pojistného v letech 2000 – 2017 – roční index (%)	30
Tabulka 7 Vývoj nákladů na pojistná plnění (mld. Kč) a jejich roční indexy (%)	32
Tabulka 8 Vývoj škodovosti v letech 2000 – 2017 (%).....	35
Tabulka 9 Vývoj HDP v běžných cenách (mld. Kč) a pojištěnosti (%) v letech 2000 - 2017 .	37
Tabulka 10 Koncentrace neživotního pojistného trhu v ČR (%).....	38
Tabulka 11 Podíly předepsaného pojistného jednotlivých kategorií neživotního pojištění (%)	40
Tabulka 12 Vývoj reálného HDP v ČR v letech 2000 až 2017 (meziroční změny).....	46
Tabulka 13 Vývoj míry inflace v ČR (% změna průměrné cenové hladiny za posledních 12 měsíců oproti průměru předchozích 12 měsíců).....	49
Tabulka 14 Vývoj obecné míry nezaměstnanosti v ČR (%).....	50
Tabulka 15 Vývoj technických rezerv NŽP v letech 2000 – 2017 (mld. Kč)	51
Tabulka 16 Přehled pojistných produktů pro podnikatele a průmysl	54
Tabulka 17 Vývoj předepsaného pojistného pojištění podnikatelů celkem (mil. Kč).....	57
Tabulka 18 Vývoj předepsaného pojistného pojištění majetku a odpovědnosti podnikatelů (mil. Kč).....	57
Tabulka 19 Vývoj vyplaceného pojistného u pojištění průmyslu a podnikatelů (mil. Kč)	62
Tabulka 20 Počet vyřízených pojistných událostí u pojištění podnikatelů (tis. ks).....	65